

NATURFREDNING I NORGE

Å R S B E R E T N I N G 1 9 3 6

Skarv i skjærgården.

Fot. Carl Schøyen.

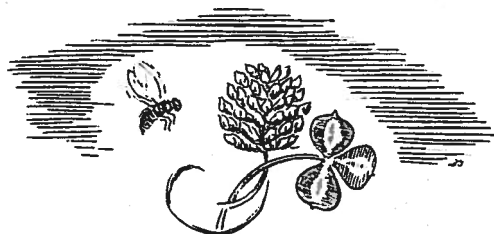
2 En festlig begivenhet

som f. eks. et jubileum i foreningen eller firmaet bør feires med et festskrift. Først da vil begivenheten bli av varig verdi for en selv og andre.

Et slikt festskrift må selvfølgelig ha et festlig utseende og en smakfull utførelse hvis det skal ha noen verdi.

Vi påtar oss gjerne en slik oppgave.

FABRITIUS & SØNNER
OVRE SLOTTSGATE 25 — OSLO

Vignet fra «Idun»
75 ars-jubileumsskrift.

Fredningsmerke for fredning i henhold til lovenes § 1.

Fredningsmerke i henhold til lovenes § 5.

FREDNINGSMERKER

LANDSFORENINGEN FOR NATURFREDNING I NORGE

ÅRSBERETNING FOR 1936

LANDSFORENINGENS ORGANISASJON OG KONTOR

Styret i Landsforeningen har bestått av: Formann i Landsforeningen: Dosent Adolf Hoel, Observatoriegaten 1, Oslo. Nestformann: Overmaskinist Ole Isaksen, Stavanger. Videre professor Aug. Brinkmann, Bergen, fungerende formann i Surnadal Naturvern lærer O. Sylte og fra 12. juni oberstløytnant K. G. Gleditsch, Vettakollen pr. Oslo.

Til Landsforeningen har i 1936 vært tilsluttet følgende kretsforeninger:

Østlandske Kretsforening, formann inn-til 12. juni dosent Adolf Hoel, derefter oberstløytnant K. G. Gleditsch, Vettakollen pr. Oslo. (Oslo, Hamar og Agder bispedømme.)

Kontingent kr. 40,00 en gang for alle, kr. 4,00 årlig.

Rogaland Kretsforening, formann overmaskinist Ole Isaksen, Stavanger. (Stavanger bispedømme.)

Kontingent kr. 30,00 og kr. 2,00.

Vestlandske Kretsforening, formann professor Aug. Brinkmann, Bergens Museum, Bergen. (Bjørgvin bispedømme.)

Kontingent kr. 50,00 og kr. 2,00.

Surnadal Naturvern, formann Chaworth Musters; sekretær lærer Ola Sylte, Vindøla.

Kontingent kr. 30,00 og kr. 2,00.

Trøndelag Kretsforening har vært ute av virksomhet siden 1926. Efter initiativ av direktør Reidar Brekke blev foreningen rekonstruert på generalforsamling i Trondheim den 1. juli 1936 (se s. 2). For-

mann: Direktør Reidar Brekke, Trondheim. (Nidaros bispedømme.)

Kontingent kr. 25,00 og kr. 2,00.

Nord-Norges Kretsforening, formann lærer P. Benum, Tromsø. (Hålogaland bispedømme.) Også denne forening har ligget nede i mange år. Der er spørsmål oppe om å dele kretsen og opprette en forening i Bodø for Nordland fylke og en i Tromsø for Troms og Finnmark. Landsforeningen vilde være meget takknemlig for å bli satt i forbindelse med interesserte i ovennevnte fylker. Det opplyses at den gamle forenings midler, ca. kr. 100,00, står i Tromsø Sparebank, og arkivet oppbevares av lærer P. Benum i Tromsø Museum.

Landsforeningen har fremdeles sitt kontorlokale ved Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser, Observatoriegaten 1, Oslo, hvor den fortsatt får hjelp til maskinskrivning og annen assistanse. Formannen personlig har telefon nr. 42794. Sekretær ved Svalbardkontoret, John Gæver, fungerer som Landsforeningens sekretær. Svalbardkontorets kasserer er forretningsfører for foreningen og revisor Karl Brende.

Landsforeningens og Østlandske Kretsforenings korrespondanse har tiltatt betydelig. I 1936 er der sammenlagt avsendt 414 skrivelser og mottatt 309. Heri er for Østlandskes vedkommende bare medtatt inngående brev i første halvår.

Efter søknad fikk Landsforeningen av Stortinget bevilget kr. 500 til sitt virke i budgetterminen 1935/36. For neste termin er av Kirkedepartementet opført kr. 750.

Av A/S Norsk Varekrigsforsikrings Fond fikk Landsforeningen den 8. desember 1936, efter søknad, bevilget et tilskudd på kr. 2 500.

Landsforeningen er meget takknemlig

for de nevnte bevilgninger, som i vesentlig grad forbedrer foreningens økonomi og derved muliggjør et utvidet virke.

TRØNDELAG KRETSTORENING REKONSTRUERT

Trøndelag Kretsforening for Naturfredning i Norge blev dannet i 1915. Den bestod i et ti-år og hadde, såvidt man kan se av årsberetningene, omkring 60 medlemmer. Kretsforeningen utførte et godt arbeide og løste flere viktige oppgaver i sitt distrikt. Senere gikk det tilbake med foreningen, og i 1926 sendte den inn sin siste årsberetning.

I årene som fulgte blev der av Landsforeningens daværende formann, oberstløytnant K. G. Gleditsch, gjort gjentatte forsøk på å bringe foreningen til live igjen. Bl. a. holdt han i 1930 — efter anmodning — foredrag på Trondhjems Turistforenings høstmøte. Der var adskillig interesse for selve saken; men ingen vilde påta sig å bringe den frem. Noe livstegn viste sig ikke. Før i juli 1936, da direktør Reidar Brekke tok saken i sin hånd

Nu har Landsforeningen den glede å kunne meddele at Trøndelag Kretsforening er rekonstruert og i rivende utvikling. Direktør Brekke fikk sammenkalt et møte av interesserte den 1. juli hvor man besluttet å gjenopta virksomheten. Som nytt styre blev valgt:

Direktør Reidar Brekke, formann,
konservator Carl Dons,
skoginspektør Rich. Aaeng,
redaktør Harald Torp og
konservator Ove Arbo Høegh

med suppleanter:

Arkitekt Roar Tønseth og
lektor Halfdan Ullmann.

Den gamle kretsforenings midler blev overlevert med kr. 605 i Livsvarige medlemmers Fond og en annen bankbok på kr. 572.

Derefter gikk man i gang med å tegne medlemmer. Etter at Rotaryklubben i Trondhjem blev interessert for å gjenreise foreningen, gikk nytegningen hurtig fra hånden. I midten av mars var medlems-tallet oppe i 400! Hertil kommer da de tidligere 14 (?) livsvarige.

Trøndelag Kretsforening har foreløbig satt sig som mål å få fredet Byneshalvøya og et tjern ved Nypan. Andre oppgaver vil nok melde sig efter hvert. Foreningen ønsker å betraktes som trådt i virksomhet den 1. januar 1937. Derfor foreligger ikke beretning eller regnskap for 1936.

Landsforeningen gratulerer direktør Reidar Brekke og hans hjelpesmenn med dette strålende resultat, — og vi hilser Trøndelag Kretsforening velkommen tilbake.

BEHANDLEDE SAKER

NYE LOVER OG PROGRAM

Som meddelt i forrige årsberetning hadde Rogaland Kretsforening sendt inn et forslag til nye lover og program for Landsforeningen. Samtidig innbød Rogaland Kretsforening til avholdelse av landsmøte i Stavanger.

Landsmøtet blev avholdt den 21. og 22. april 1936. I møtet deltok Landsforeningens formann dosent Adolf Hoel, som også representerte Østlandske Kretsforening; nestformannen overmaskinist Ole Isaksen for Rogaland Kretsforening og professor Aug. Brinkmann for Vestlandske Kretsforening.

Landsmøtet behandlet utelukkende de ovennevnte forslag og et forslag til nye lover fra Østlandske Kretsforening. Rogalands forslag blev lagt til grunn for behandlingen. Man blev enig i de store trekk; men da iallfall ikke dosent Hoel og professor Brinkmann hadde fullmakt til å binde sine foreninger, besluttet man å søke å opnå enighet om de gjenstående punkter gjennom korrespondanse.

Siden har saken fått en bred behandling, så vel innen Landsstyret som av kretsstyrene, og dette har betinget en omfattende korrespondanse. Først den 3. desember 1936 kunde formannen fremlegge Landsstyrets endelige forslag for kretsstyrene. Så vel lover som program ansees nu endelig vedtatt. Imidlertid har vi funnet å burde forelegge lovene for Kirkedepartementet før de blir satt i kraft. Der beror de nu. Nedenfor tar vi inn lover og program slik som kretsene har vedtatt dem:

LOV

for

LANDSFORBUNDET FOR NATUR-FREDNING I NORGE

§ 1.

Formål.

Landsforbundets formål er å vekke og vedlikeholde sansen og interessen for å verne landets natur med sikte på opprettelsen av nasjonalparker og reservater, hvor det ansees ønskelig for å bevare karakteristiske partier av norsk natur med planteliv og dyreliv, likeså ved fredning av min-

dre landskapspartier, enkeltstående trær, tregrupper, fjellformasjoner, innsjøer, fosser, øyer og strandpartier etc. (etter lov om naturfredning av 1910 og 1916), samt ved opsetning av fredningsmerker ved fortidsminner av alle slags i terrenget, som er fredet etter lov om fredning av fortidsminner av 1905.

Fredning for et bestemt antall år av landskapspartier, øyer og holmer etc. og av dyrelivet inngår også under organisasjonens virke.

Dette arbeide utføres av landsforbundets styre med komitéer i samarbeide med de tilsluttede kretsforeninger.

Naturfredningsarbeidet utføres av etiske, videnskapelige, nasjonaløkonomiske og sociale hensyn.

§ 2.

Landsforbundets organisasjon.

a) Landsforbundet består av kretsforeninger, som har til opgave å fremme naturfredningsorganisasjonens formål og de av kretsforeningene opsatte og av landsforbundet godtatte lokale programposter.

b) For å kunne optas i landsforbundet, må en kretsforening ha minst 25 årsbetalende medlemmer. Den må underordne sig landsforbundets lover og avfatte sine egne lover og instruksjer i hovedsaken i overensstemmelse med de øvrige kretsforeningers, som må være godkjent av landsforbundet, det vil si forbundsstyret og kretsforeningenes styrer.

§ 3.

a) Kretsforeninger kan stiftes i enhver av landets større byer eller landsdeler og med avdelinger i de nærmest liggende mindre byer og landdistriktene.

b) Enhver avdeling må telle minst 10 medlemmer.

c) Land-distriktavdelingenes medlemmer teller ikke ved fastsettelse av antall av representanter, der hvor kontingenten er 50 øre. (Jfr. § 13 b.)

d) Kretsforeningenes virkedistrikt bestemmes av de nærmest interesserte krets-

foreninger og landsforbundsstyret i fellesskap.

e) Innen 1. februar hvert år har kretsforeningene å innsende til forbundsstyret en beretning om virksomheten i det foreløpne år, tillikemed revidert regnskap og medlemsfortegnelse og arbeidsprogram for kommende arbeidsår.

f) Kretsforeningene er pliktige til å stille komitémedlemmer til disposisjon for forbundet, når dette anser det ønskelig.

§ 4.

Landsforbundets administrasjon.

a) Landsforbundet ledes av: 1) Et forbundsstyret på tre personer. 2) De tilsluttede kretsforeningers styremedlemmer. Forbundsstyret består av formann, nestformann og sekretær.

b) Forbundsstyret velges på landsmøter som holdes hvert 3. år på det sted som kretsforeningene bestemmer. Tre varamenn velges samtidig.

c) Kretsforeningenes formenn kan ikke velges som forbundsstyrets medlemmer eller varamenn for disse.

d) Landsmøtet bestemmer hvor forbundsstyret skal ha sete.

e) Samtlige medlemmer av forbundsstyret uttas av landsorganiserte naturfredere i den by hvor forbundsstyret skal ha sete. I tilfelle av at dette ikke er i Oslo, velger landsmøtet — etter innstilling av Østlandske Kretsforenings styre, men utenfor dette — et medlem av Østlandske Kretsforening som ekstraordinært medlem av forbundsstyret. Vedkommende som må være bosatt i Oslo eller nærmeste omegn, har som særlig opgave å ekspedere alle saker som forbundsstyret på lovanordnet måte sender departementene eller andre i Oslo værende institusjoner og gjøre sitt beste for å få sakene frem. Gjenparter av påtegningskrivelser sendes forbundsstyret. Ved avstemninger innen et forbundsstyret som er sammensatt på denne måte, avgjør formannens stemme utslaget i tilfelle stemmelikhet, ellers gjelder almindelig stemmeflertall innen forbundsstyret.

f) Forbundsstyret innstiller til valg på nye forbundsstyremedlemmer i samråd med styret for den kretsforening hvorav forbundsstyret skal uttas.

g) Forbundsstyret velger kasserer og to revisorer med varamenn.

h) Forbundsstyret er kun beslutningsdyktig i fulltallig møte.

i) Ved avstemninger i og utenfor landsmøter har forbundsstyret en stemme, likesom foreninger med 25 årsbetalende medlemmer.

§ 5.

1) Foreninger med til og med 25 årsbetalende medlemmer har 1 stemme.

2) Foreninger med til og med 75 årsbetalende medlemmer har to stemmer.

3) Foreninger med til og med 200 årsbetalende medlemmer har tre stemmer.

4) Foreninger med til og med 400 årsbetalende medlemmer har 4 stemmer.

5) Foreninger med over 400 årsbetalende medlemmer har fem stemmer.

§ 6.

Administrasjonens arbeide.

a) Forbundsstyret erkjenner mottakelsen av kretsforeningenes forskjellige skrivelser og av henvendelser til departementene og andre institusjoner. Hvis det dreier sig om henvendelser av lokal art, må vedkommende kretsforening være enig i den påtegning som skal medsendes, men hvis det er en sak som må karakteriseres som landsak må saken forelegges samtlige kretsforeninger til avgjørelse.

b) Dersom forbundsstyret ikke kan bli enig med vedkommende kretsforening om en sak eller påtegning, skal begge parter fremstilling forelegges samtlige kretsforeninger og forbundsstyret til avgjørelse.

c) Årsberetningen skal hvert år inneholde en oppgave over det som er blitt freddet i beretningsåret. Hvert 10. år skal forbundsstyret i sin årsberetning gi en samlet fortegnelse over det i 10-årsperioden fredede.

d) Forbundsstyret skal videre hvert år etter anmodning fra kretsforeningene gi disse opplysninger om landets frednings-

lover og hvorledes fredningsarbeidet skal legges an m. h. t. utferdigelse av tinglysningsdokumenter, opmåling, beskrivelse og fotografering av projekterte felter og hvorledes kongelige resolusjoner kan opnås m. v. Dessuten om loven om fortidslevningers bevarelse, jaktloven, loven om skogvern og andre bestemmelser av interesse for naturfredning. Forbundsstyret skal også holde kretsforeningene å jour med nye lover og annet av interesse for naturfredningsforeningene.

e) Forbundsstyret skal til enhver tid ha sin oppmerksomhet henvendt på hvor nye foreninger kan stiftes.

Det skal søke å holde interessen for fredningsarbeidet vedlike i samtlige kretsforeninger og stimulere efterlatende kretsforeninger til interessert virke, først og fremst gjennom systematisk propaganda for foreningens stadige vekst.

§ 7.

a) Forbundsstyret skal også innen utgangen av 15. mars hvert år, gratis tilstille kretsforeningene en trykt beretning om forbundets virksomhet i det forløpne år, derunder medtatt forbundets regnskap og kretsforeningenes regnskaper, beretninger og medlemsfortegnelser samt landsforbundets og kretsforeningenes arbeidsprogram for kommende arbeidsår, i samme hefte.

b) Forbundsstyret sender kretsforeningene like så mange trykte beretninger som de har betalende medlemmer og kollektive foreningsmedlemmer.

c) Når forholdene tilsier og muliggjør samarbeide med andre interesserte organisasjoner til fremme av naturfredningsorganisasjonens programposter, skal forbundsstyret etter konferanse med kretsforeningene, søke å istandbringe en felles opptreden med samtlige sympatiserende organisasjoner i landet.

§ 8.

Landsmøter.

a) Landsforbundet holder landsmøte hvert tredje år, på det sted som kretsforeningene finner passende.

b) Alle større saker forelegges kretsforeningene til avgjørelse etter omstendighetene på landsmøtet eller ved korrespondanse i 3-års-perioden.

c) Forbundsstyret utreder sakenes forskjellige sider med eventuelle mindretalls og flertalls innstillinger. Det som skal forelegges landsmøtene, sendes kretsforeningene minst 4 uker før møtene avholdes.

d) Kretsforeninger som ikke besvarer de tilsendte skrivelser innen 3 uker fra mottakelsen, taper sin stemmerett i vedkommende saker.

§ 9.

a) Kretsforeningene kan sende så mange representanter til landsmøtene som de i henhold til § 5 kan avgi stemmer. Med samme stemmetall voterer hver kretsforening uten hensyn til fremmøtte antall representanter. Det samme stemmetall benyttes også utenfor landsmøtene ved enhver avstemning.

b) Kretsforeningenes representanter må sette sig nøie inn i de saker som skal behandles på landsmøtene og få sine instruksjoner fra styret for hver sak, forsåvidt de ikke får frie hender.

c) En kretsforening kan om den finner det ønskelig, få enhver sak forelagt de andre kretsforeninger.

d) Kretsforeningene er pliktige til å sende forbundsstyret det nødvendige antall maskinskrevne eksemplarer av alle skrivelser som ønskes forelagt de andre kretsforeninger, departementer eller andre institusjoner.

§ 10.

På landsmøtet velges forbundsstyre med varamenn (jfr. § 4 b., c. og d.). Dessuten velges andre komitéer og tillitsmenn som måtte ansees ønskelige.

§ 11.

Ekstraordinært landsmøte.

Ekstraordinært landsmøte kan sammenkalles når et flertall av kretsforeningene forlanger det til behandling av en sak som vanskelig kan oppsettes. Sådant møte be-

handler bare den sak som har foranlediget innkallelsen. Denne foregår etter samme regler som for det ordinære bestemt.

§ 12.

Kretsforeningenes representanter reiser til landsmøtet på sine foreningers bekostning, forbundets formann på forbundskassens regning. Hvis dertil er anledning bør forbundets sekretær delta i landsmøtene.

§ 13.

Kontingent.

a) For livsvarige medlemmer betaler kretsforeningene kontingent til forbundet med kr. 1,00 pr. medlem det første år, senere ingen.

b) For medlemmer av kretsforeningenes avdelinger i landdistriktene hvor årskontingenten er 50 øre, betaler avdelingen kontingent til landsforbundet som for enkelt årsbetalende medlemmer.

c) For almindelig betalende medlemmer av kretsforeningene i og utenfor kretsforeningenes byer betales årskontingent til landsforbundet etter følgende skala:

1. Foreninger med til og med 100 årsbetalende medlemmer avgir kr. 1,00 pr. medlem.
2. Foreninger fra 101 til og med 300 årsbetalende medlemmer avgir 75 øre pr. medlem.
3. Foreninger med over 300 årsbetalende medlemmer avgir 50 øre pr. medlem.

d) Foreninger som er optatt som årsbetalende medlemmer av kretsforeningen regnes som enkelte medlemmer.

e) Foreninger som melder sig ut av forbundet er pliktige til å betale kontingent for det år hvori utmeldelsen finner sted.

f) For foreninger hvormed det er opprettet kollektivt medlemsskap uten utveksling av foreningskontingent, betales ingen kontingent til landsforbundet.

§ 14.

Lovforandringer.

Tilføielser eller endringer av disse lover kan bare foretas av landsmøtet og med minst $\frac{2}{3}$ av de avgitte stemmer.

Forslag til lovforandringer med begrunnelse må være forelagt kretsforeningen minst 6 uker før landsmøtenes avholdelse.

§ 15.

Opløsning.

Forslag om oppløsning av forbundet behandles på samme måte som for lovforandringer bestemt, dog utkreves $\frac{3}{4}$ av de avgitte stemmer, for at sådant forslag kan bli vedtatt.

I tilfelle oppløsning bestemmer møtet med det samme stemmetall hvad der skal gjøres med organisasjonens midler og eiendommer.

PROGRAM

FOR LANDSFORBUNDET FOR NATURFREDNING I NORGE

1. Arbeide for ny naturfredningslov for landet istedenfor den nu gjeldende av 1910 og 1916.

2. Arbeide for at foreningene får medvirkende bestemmelsesrett over ved hvilke fortidsminner Statens fredningsmerker skal reises, som en innskjerpelse av lov om fredning av fortidslevninger av 13. juli 1905.

3. Arbeide for opprettelse av en statsinstitusjon som har med naturfredning og fortidsminnefredning å gjøre.

4. Internasjonalt samarbeide med de i Europa og Afrika værende naturfredningsforeninger og ornitologiske foreninger med sikte på å bevare trekkfuglene der de hviler under trekket og der de opholder sig om vinteren.

5. Arbeide for at jakt bare må drives av folk som har løst jaktkort og som må antas å ha den nødvendige skyteferdighet og kjennskap til jaktloven. De ved salg av jaktkort innkomne midler benyttes til jaktkontroll og viltpleie.

6. Arbeide for at jakt fra motorbåter og maskindrevne fartøier, med eller uten efterslept robåt, blir forbudt og for at motorbåter blir registreringspliktige og forsynt med merke.

7. Arbeide for opprettelse av fuglereservater, særlig på steder hvor forskjellige fuglearter ruger i større utstrekning, eller hvor trekkfugler slår sig ned.

8. Fortsatt arbeide for at naturfredning behandles i landets skoler ved undervisning i naturfag og hjemstedslære.

9. I erkjennelsen av at et medlemsblad vil være til stor nytte for naturfredningsbevegelsen, skal Landsforbundet utrede spørsmålet med sikte på utgivelse av et to- eller tremånedlig blad som forsøk.

10. Arbeide for å få lyngsvidning forbudt om våren etter 1. april.

11. Landsforbundet skal hvert år søke Staten om bidrag til sitt arbeide og kretsforeningene skal hvert år søke legatinstitusjoner, banker og andre institusjoner, offentlige fonds etc. om pengebidrag til realisasjon av programposter, til trykningsutgifter m. m.

Spørsmålet om vern av kristtorn utredes blandt annet i forbindelse med den forestående revisjon av loven av 1931 om skogvern og beite i skog.

13. Fortsatt arbeide for at der blir opprettet nasjonalparker på det offentliges eiendommer, idet man særlig legger vekt på å få en eller annen statsskog fredet i hvert fylke, med totalfredning både av plante- og dyrelivet etter nærmere bestemte regler.

14. Fortsatt arbeide med vern av villreinen, bjørn, ørn, overvintrende andefugler og fuglefjellene.

15. Arbeide for at norske skib som fremdrives med olje eller transporterer olje skal anskaffe og benytte oljeseparatorer for å forebygge eller forminske det for sjøfuglene så ødeleggende oljebelegg på havflaten.

LANDSMØTET 1936

Som ovenfor nevnt blev landsmøtet avholdt i Stavanger 21. og 22. april 1936. Deltagerne var sterkt optatt med forhandlingene. Likevel fikk man tid til, som Rogaland Kretsforenings gjester, å bese endel interessante fortidsminner i Stavangers nærmeste omegn, likesom foreningens styre bød på en souper på Viktoria hotell.

VILLREINEN

I forrige årsberetning meddelte vi på s. 6 at oberstløytnant K. G. Gleditsch den 25. november 1935 sendte Landbruksdepartementet et omfattende forslag om vern av villreinen. Kretsforeningene har gitt dette forslag sin fulle tilslutning.

Forslaget har naturlig nok vakt opsikt blandt interesserte. I Stavanger-pressen fremkom der innlegg mot planen fra folk i Suldal og Bykle, og fra Suldal fjellstyre har Landsforeningen mottatt en protest hvori fredningen erklæres for overflødig og stridende mot den lokale befolknings interesse.

Man får imidlertid håpe på at denne landsgagnlige planen må bli behandlet med forståelse også av dem som mest er interessert i selve jakten. Det er en stor tanke å gi vårt stolteste vilt friplasser hvor det kan leve helt i fred.

Saken er under behandling i Landbruksdepartementet og vil formentlig også spille inn under den forestående revisjon av jaktloven.

JUNKERDALEN

Det på side 9 i forrige årsberetning gjen-gitte kart over det plante-fredede felt Junkerdalen—Balvatnet er ved elskverdig imøtekommenhet av Svenska Turistföreningen og Bodø og Omegns Turistforening opslått på en rekke steder på begge sider av grensen. Etter forslag fra Sverige vil der også bli slått op en fortegnelse over de fredede planter.

SJØFUGLENE

Som meddelt på side 10 i forrige årsberetning blev fuglefredning ved 50 av

statens fyrstasjoner besluttet etablert ved kgl. resolusjon av 24. mai 1935.

I år har man fortsatt arbeidet med spørsmålet om vern av sjøfuglene efter de linjer som blev optrukket i forrige beretning. Kretsforeningene har til slutt tatt standpunkt til et forslag fra Landsforeningens nestformann om det videre arbeide. Bare Surnadal Naturvern har ikke behandlet forslaget.

Man er enig om å foreslå fredning etablert ved samtlige 152 fyrstårn. Fyrdirektøren er villig til å anbefale dette. Likeledes er man enig om at fredningen bør omfatte en passende del av det omliggende sjøområde. Rogaland anbefaler 1 000 meter som ved fugleværet Rott.

Rogaland stemmer for at samtlige fyrvoktere tildeles politimyndighet og gjennom fyrdirektøren anmodes om å våke over fredningen. Østlandske og Vestlandske anbefaler at man gjennom fyrdirektøren søker etablert et frivillig politiopsyn ved fyrvoktere.

Måkene letter fra eggholmen.

Fot. Carl Schøyen.

Rogaland fremholder at ingen fyrvokter skal ha rett til å ta egg, og heller ikke dun før efter rugetiden. Hvis noen fyrvokter er ansatt med slik rett, må den ikke overføres til nye fyrvoktere. De to andre kretsforeninger mener at eggssamling bør innskrenkes mest mulig og dunsanking bare foretas efter rugetiden.

Rogaland stemmer for at samtlige fyryltyker og holmer og nes hvor fyrvesenet har oplagssteder medtas i fredningen, uansett områdenes størrelse og om Staten er leier eller eier. Østlandske og Vestlandske anser det imidlertid unyttig å arbeide videre med dette når fyrvesenet bare leier de nevnte områder, som ofte ikke er mere enn et par kvadratmeter i utstrekning.

M. h. t. utvendig belysning av fyr for å hindre fuglefall i trekktiden, er samtlige kretsforeninger nu stemt for å opgi saken, idet fuglefall er meget lite i Norge og omkostningene med anlegg og drift av slik belysning faller uforholdsmessig kostbar. Under sin funksjonstid som formann i sommer har nestformannen innhentet uttalelser fra en rekke land angående utvendig belysning av fyr. Disse uttalelser blev sendt til kretsforeningene.

For øvrig henvises til punkt 6 og 15 i Landsforeningens program (s. 7).

Om vår søknad fra 1933 angående fredning av fuglelivet på Andotten i Finnmark (1933 s. 20, 1934 s. 17 og 1935 s. 11) foreligger intet nytt. Landsforeningen har henstillet til Landbruksdepartementet å ta saken op i forbindelse med revisjonen av jaktloven. I snart tre år har saken vært til behandling ved Finnmark fylke.

SAXIFRAGA AIZOON

M. h. t. sakens forhistorie henvises til årsberetning for 1935 s. 11. Ifølge kongelig resolusjon av 4. september 1935

«skal planten Saxifraga Aizoon vera freda mot opprykkjng og øydeleggjng av alle slag i Suldal og Hjelmeland herad i Rogaland fylke».

Stavanger Turistforening vil sørge for merking av plantens vekstområde. Se også Rogaland Kretsforenings årsberetning s. 50.

SVALBARD

Forslaget om opprettelse av nasjonalpark på Svalbard (se 1935 s. 4) berør fremdeles hos Handelsdepartementet.

Spørsmålet om politiopsyn er under utredning. Det vil bli meget vanskelig å løse.

Siste sommer kom der i avisene en meddelelse om at norske og færøiske fiskere drev en forferdelig rovdraft i fuglebergene på Bjørnøya, likesom der også blev fremsatt beskyldninger om at fangsten til dels blev drevet ved grusomme metoder. Landsforeningens formann opholdt sig dengang på Spitsbergen og hadde anledning til å forelegge beskyldningene for en rekke færøiske skippere. Hans undersøkelser viste at der ikke var noe i de mot de færøiske fiskere rettede beskyldninger. Hvad nordmennene angår behandles saken for tiden av politimyndighetene i Nord-Norge. Spørsmålet om hel eller delvis fredning av fuglelivet på og ved øya bør visstnok tas op i sin fulle bredde. Men også her blir det vanskelig å øve kontroll.

Der er også kommet en forespørsel om tilstandene på Bjørnøya fra International Office for the protection of Nature, Brus-

sels. I den anledning har formannen sendt Handelsdepartementet en forestilling om at man må ha et effektivt opsyn på Svalbard. Fredningsbestemmelsene må dessuten revideres og utvides.

KALKSTEINGROTTENE I RANA

Også sommeren 1936 blev grottene undersøkt av dr. Gunnar Horn, som satte op en rekke nye fredningsskilter.

ØRNEN

En ung læge, Odd Marvel, innmeldte forleden sig selv og sin frue som livsvarige medlemmer av Østlandske Kretsforening. Han var blitt forbitret over en notis i «Aftenposten» om en mann som hadde skutt tre kongeørner på en åte.

Svært mange kongeørner er der neppe tilbake i Norge. Det vilde være å håpe at avisenes forherligelse av ørnejegerne måtte oprøre mange flere. For det er ingen bedrift å ligge i bakhold og plaffe ned de siste eksemplarene av landets stolteste fugl.

OFFERSTED PÅ SALTFJELLET

Den 14. august 1935 mottok Landsforeningen fra Landbruksdepartementet gjenspart av en søknad fra Bodø og Omegns Turistforening angående fredning av et gammelt lappisk offersted i Stødipasset på Saltfjellet i Nordland. Søknaden er anbefalt av fylkesmann i Nordland.

Turistforeningen mener at offerstedet vil ha adskillig interesse som severdighet når riksveien blir ferdig over fjellet. I

Offerstedet på Saltfjellet

sommer holdt foreningen et turistmøte deroppe og interessen for fredningen er stor.

Det traff sig så heldig at dr. Gunnar Horn nettop befant sig i de traktene i sommer. På vår anmodning foretok han en befarung av offerstedet og sendte oss en beretning hvorav vi hitsetter et utdrag:

«Man befinner sig her på vanskillet i en høide av nær 700 m o. h. og over tre-grensen med vid utsikt nord- og sydover; og landskapet minner adskillig om Dovrevidda. Den gamle lappiske offerplass ligger på en morenehaug ca. 70 m øst for riksveien og er knyttet til tre store, vidt synlige steiner på toppen av haugen. Lignende morenehauger, også med svære stein, er der forresten mange av her. Offerplassens største stein, hvori visstnok sameguden mentes å holde til, er 5—6 m høi og lang, samt 2—3 m bred. Omkring de tre store stein ligger uregelmessig, særlig på sydsiden, mindre steinblokker, til dels frostsprengte stykker av de store. På nordsiden av storsteinene er der et mindre sirkulært område nesten fritt for stein i overflaten, og det ser ut som om stein kan være fjernet herfra i gammel tid. For øvrig er alt sammen *naturlige dannelser*.

Ingen av de svære stein kan være reist av mennesker. Men man kan forstå at et offersted naturlig blev henlagt til dette punkt i Stødipasset, bekvemt liggende som det er. Der skal være funnet beinrester her, og da sikkert av reinsdyr. Ildstedrester (gamle) skal også være påvist. Som nevnt går riksveien i kort avstand vest for stedet og i nærheten tar veivesenet grus.

Det vil ikke være urimelig å naturfredede stedet.»

Dr. Horn uttaler videre at der også bør fredes et område på minst 50 m radius omkring steinene og helt frem til riksveien.

Videre har Landsforeningen innhentet en uttalelse fra lappfogden i Nordland, herr Peder Hagen, som bekrefter at stedet er en gammel lappisk offerplass. Den ligger på samenes eldgamle flyttvei og må antas å ha vært benyttet til ofringer i ganske stor utstrekning. Lappfogden gir andragendet sin beste anbefaling.

I brev av den 6. oktober sendte Landsforeningen de to uttalelser til Landbruksdepartementet, samtidig som vi anbefalte den ovennevnte søknad. I skrivelsen blev fremholdt at et område med minst 50 meters radius bør inngå i fredningen.

GREVLINGEN BLIR IKKE FREDET

Fra forhv. lærerinne frk. Magda Hiorthøy, Sandvik i Bærum, mottok Landsforeningen i begynnelsen av 1936 en henstilling om å arbeid for at grevlingen blir fredet. Frk. Hiorthøy synes å mene at grevlingen nesten er utryddet i Norge. Men dette er slett ikke tilfelle. Ifølge en uttalelse fra bestyrer Alf Wollebæk ved Zoologisk Museum er den tvert om almindelig i den sydøstlige del av landet. På

Vestlandet og så langt nord som i Trøndelag er det ikke stort av dette utpregede lavlandsdyret. Etter herr Wollebæks mening vilde det nærmest være anstaltmakeri å frede en dyreart som er så almindelig, og som i det hele forfølges så lite som grevlingen, og som endog på enkelte steder optrer som «premieverdig» skadedyr.

Efter dette har Landsforeningen ikke funnet å burde ta saken op.

LOENDALEN SOM NATURPARK

Efter naturkatastrofen i Loendalen i Møre fremkom Knut Wersvik i «Tidens Tegn» med en henstilling til oberstløytnant K. G. Gleditsch om å arbeide for fredning av Loendalen som naturpark.

Som kjent har myndighetene vært i tvil om hvordan man skal undgå lignende ulykker. Efter undersøkelser på stedet avgav Norges Geologiske Undersøkelser den 3. oktober en innberetning om forholdene i Loendalen. I denne innberetning heter det bl. a.:

«Fra Naturfredningsforeningen er der idag ved oberstløytnant Gleditsch rettet en henvendelse til Norges Geologiske Undersøkelser om å ta op saken om å gjøre Loendalen med omgivelser til naturpark. Da man må sende uttalelsen med en gang, har det ikke vært anledning til å gjennomarbeide tanken.

Forutsetningen for en naturpark er øiensynlig til stede. Herom måtte man i tilfelle gjøre henvendelse til Landsforeningen for naturfredning i Norge, hvis formann for tiden er dosent Adolf Hoel. Videre måtte vel saken forelegges for adskillige andre, bl. a. Turistforeningen og andre som har med reiselivet å gjøre.

LOEN NASJONALPARK

etter forslag av oberstløytnant K. G. Gleditsch.

De av bølgen den 13. september 1936 særlig skadede områder ved Nesdal — Bodal — Kjenndal er merket med svart. Arealet beregnet efter fylkeskart og originalkart: Hele området 201 km², derav bre 136 km² og skogmark 23 km², resten snau fjell 42 km².

Det er mulig at man herved, iallfall delvis, vilde løse vanskelighetene ved bebyggelse av Lodalen.

Uten å fremsette noe forslag bringer man herved ideen videre. Man har foreløbig drøftet saken med statsgeologene Bugge og Holmsen, og er derved kommet til at tanken er vel verd overveielse.»

Oberstløytnant K. G. Gleditsch har ut-

arbeidet et forslag om fredning av Loendalen og de omliggende strøk, slik at man får en «Loen nasjonalpark». Forslaget konkluderer med følgende 7 punkter:

- 1) *Et område ca. 200 km² stort med begrensning som antydnet på vedliggende amtskart utlegges som nasjonalpark vesentlig efter mønster av de amerikanske nasjonalparker.*

- 2) De nuværende eieres eiendommer innløses av den norske stat. Der tillates fremtidig *ingen fast bosetning og ingen gårdsdrift*. *Seterdrift* i de indre dalfører kan dog inntil videre tillates drevet som før.
- 3) For å gjøre parken tilgjengelig for turister og studerende bygges der av *det offentlige vei* slik lagt at den er sikret mot bølgeslag ved fremtidige fjellras og mest mulig mot sten- og sne-skred.
- 4) Der tillates opført *restaurant eller fjellstue* etter styrets nærmere bestemmelse.
- 5) *Dyre- og vekstlivet fredes*.
- 6) Parken blir nasjonens eiendom og *forvaltes av et styre under et regjeringsdepartement* (Kirke- og Undervisningsdepartementet eller Landbruksdepartementet).
- 7) *De nærmere regler* utarbeides under samarbeide mellem Naturfredningsforeningen, fylket, herredet og vedkommende regjeringsdepartement.

Landsforeningen arbeider videre med saken sammen med de myndigheter som har med Loen-problemet å gjøre.

REVISJON AV JAKTLOVEN

Som kjent skal jaktloven revideres. I den anledning blir der av Landbruksdepartementet nedsatt en sakkyndig biologisk nevnd og en kommisjon hvori bl. a. forskjellige interesserte organisasjoner skal representeres. Vi fant det derfor meget naturlig at også vår organisasjon fikk en representant i kommisjonen. Rogaland Kretsforening hadde foreslått lensmann Mjølshes i Egersund.

Dessverre blev saken endel forsinket på grunn av formannens sykdom i høst. Da han den 14. november personlig fremla saken i Landbruksdepartementet, var det alt i siste liten å sende inn søknad om representasjon. Formannen konfererte med statsråd Ystgård, Skogdirektøren og konsulnt Olstad, og fikk vite at det vilde være meget vanskelig å få med en mann fra vår forening, spesielt hvis der blev foreslått en som bodde i stor avstand fra Oslo. Samme dag konfererte formannen i telefonen med landsstyrets øvrige medlemmer, men fikk ikke forslag om noen representant i eller omkring Oslo.

Den 16. november sendte formannen så inn søknad om å få oberstløytnant Gleditsch inn i kommisjonen som vår forenings representant. Dette blev avslått.

Da Rogaland Kretsforening påtalte at ikke lensmann Mjølshes var blitt foreslått, sendte formannen den 3. desember en fornyet søknad, og foreslo denne gang lensmann Mjølshes. Departementet svarte imidlertid den 18. desember at det nye forslaget ikke foranlediget noen forandring i den tidligere beslutning.

Så urimelig det kan høres, får således naturfredningsforeningen ingen representant i denne kommisjon, hvor to jegerforening og fangstinteresserte er representert foruten grunneierne. Efter dette skulde altså ikke naturfredningsforeningen få noe å si ved fastsettelsen av fredningsbestemmelser for Norges dyreliv.

For om mulig å bøte på denne meningsløshet vil Landsforeningen, efter forslag fra Vestlandske Kretsforening, søke å utvirke at vi får kommisjonens forslag til uttalelse før det forelegges Stortinget. Forslaget er tiltrådt av de øvrige kretsforeninger.

FORTIDSMINNER

Som det vil fremgå av tidligere årsberetninger har Rogaland Kretsforening i endel år utført et energisk og sikkerlig prisverdig arbeide med å fremfinne fortidsminner og restaurere endel av dem. Foreningen har, med anbefaling fra Stavanger Museum, fått Kirkedepartementets tillatelse til å sette op statens fredningsmerker ved en mengde bautasteiner, gravhauger o.s.v.

Det er ikke tvil om at foreningen på denne måte har reddet flere verdifulle oldtidsminner som ellers vilde gått tapt. Og sikkert er det at den ved sin virksomhet har vakt til live en usedvanlig stor interesse for disse tingene over hele Rogaland. Der er innen vår organisasjon en fraksjon som mener at arbeidet med fortidsminner ligger utenfor en naturfredningsforenings virke. Av ovennevnte grunner har imidlertid Landsforeningen gitt kretsforeningen sin fulle bistand med dette, så meget mere som altså arbeidet har funnet sted med så vel Stavanger Museums som Kirkedepartementets billigelse.

Rogaland Kretsforening har på sin side satt så meget inn på arbeidet med fortidsminnene, at det er blitt en livssak for foreningen.

Siste sommer opstod der imidlertid uoverensstemmelse mellom Kretsforeningen og Stavanger Museum, idet man blev uenige om nødvendigheten av å tvinge en gård-eier til å sette op fredningsmerke ved en bautastein. Kirkedepartementet gav Museet medhold.

Spørsmålet om det videre samarbeide mellom arkeologene og Naturfredningsforeningen skulde så behandles på arkeologmøtet i Oslo i november. Landsforeningens formann var innbudt til møtet; men blev forhindret på grunn av sykdom. Over-

maskinist Ole Isaksen blev varslet, men kunde ikke møte. Det blev til at oberstløytnant Gleditsch på anmodning møtte som observatør.

Arkeologmøtet tiltrådte i prinsippet en tidligere uttalelse fra professor A. W. Brøgger hvor han på det bestemteste fraråder opsettelsen av fredningsskilter ved fortidsminner, — idet dette lett kunde føre til at folk antok at de øvrige fortidsminner ikke var fredet. Møtet mente videre at loven om fredning av fortidsminner forutsetter et arkeologisk fagsyn som styret for en naturfredningsforening ikke kan formodes å sitte inne med.

Oberstløytnant Gleditsch anbefalte samarbeide. Møtet så gjerne et sådant ved fredning av de landskapelige verdier, men mente at fredningen av selve fortidsminnene i Rogaland bør henligge under Stavanger Museum.

Striden mellem Stavanger Museum og Rogaland Kretsforening må kanskje i første rekke sees på bakgrunn av en søknad fra kretsforeningen til Kirkedepartementet om å bli likestillet institusjon m. h. t. varetagelse og restaurering av fortidsminner i Rogaland. Søknaden har vært forelagt en rekke institusjoner som ikke anbefaler den. Imidlertid er kretsforeningen og museet senere kommet til en mindelig ordning, som nærmest går ut på at man skal samarbeide om disse ting på samme vilkår som før striden opstod (se Rogalands beretning s. 45).

NATURFREDNINGSLOVEN BØR FORANDRES

Fra Østlandske Kretsforening mottok Landsforeningen den 5. januar 1937 et

forslag til forandring av § 1 i Naturfredningsloven av 1910 og 1916. Se herom i Østlandske Kretsforenings beretning på s. 34. Forslaget blev omgående sendt de øvrige kretsforeninger til uttalelse.

Rogaland Kretsforening har protestert mot at forslaget overhodet bli behandlet, idet styret mener at Naturfredningsloven må behandles og revideres i sin helhet, slik som det forutsettes i Landsforeningens program. (Se s. 7.)

Vestlandske Kretsforening støtter Rogaland i denne forenings konklusjon, mens Trøndelag uttaler at det formentlig vil falle lettere å få en enkelt paragraf forandret enn en hel lov, og gir sin tilslutning til Østlandskes forslag.

Landsforeningens formann er enig i Østlandskes forslag, idet han finner at det er meget uheldig at foreningens nye lover ikke er i samsvar med den gjeldende Naturfredningslov på dette punkt. Som av Trøndelag fremholdt, kan det bli vanskeligere å få hele loven revidert enn å få endret en enkelt paragraf. Det første blir et omfattende og sikkert langvarig arbeide. Men i henhold til ovennevnte uttalelser fra kretsstyrene må Østlandskes forslag ansees som ikke vedtatt etter gjeldende lov, og saken vi ikke bli fremmet for § 1's vedkommende.

INDEX FOR ÅRSBERETNINGENE

Landsforeningen har latt cand. oecon. frk. Eli Nannestad utarbeide en fullstendig index for våre årsberetninger fra 1914 til 1935. Vi har ment at en slik oversikt vil være meget nyttig for alle som arbeider med fredningsspørsmål, og ikke minst ved

forbundets stadig mere økende administrasjon. Indexen er nu trykt og sendes ut sammen med årsberetningene.

FREDNING VED TINGLYSNING

Rogaland Kretsforening har reist spørsmålet om den rettslig bindende verdi av en fredning som bare baseres på en tinglyst erklæring fra eieren av den fredene gjenstand og ikke på kgl. resolusjon.

Foreningen fremholder at der ikke er adgang til å tinglyse en erklæring om fredlysning etter den nye lov om tinglysning. Videre at ingen fredning er fullgyldig selv om den er basert på naturfredningsloven av 1910 og 1916, hvis den ikke også er bekreftet ved kgl. resolusjon, — bekjentgjort ved tinglysning. Og endelig fremholder foreningen at tinglysning bare er en form for kunngjørelse, og at den ingen rettslig beskyttelse gir.

Det er særlig Østlandske Kretsforening som benytter tinglysning ved fredning av enkelt trær o. l. Denne kretsforening er selvsagt opmerksom på at slik fredning bare binder eieren og fremtidige eiere av den fredede gjenstand. Fredning ved lov påfører så vel departementet som foreningen øket arbeide og økede utgifter. Dessuten tar en slik fredningsmåte lang tid å få gjennomført. Av den grunn har man funnet tinglyst fredning tilstrekkelig, særlig for trærnes vedkommende. Foreningens fredningsmerke blir alltid slått op på trærne.

På Landsforeningens henvendelse uttaler Kirke departementet følgende:

«Foreningens brev av 18. september d. å. med bilag om tinglysning av privat overenskomst om fredning har vært forelagt

Justisdepartementet, som i brev av 15. d. md. uttaler:

Erklæringer som er avfattet i samsvar med vedlagte skjema (Østlandske Kretsforenings skjema for fredning ved tinglysning) kan kreves tinglyst, jfr. tinglysningslovens § 12. Erklæringen vil imidlertid bare ha virkning i forhold til eiendommens eier, mens den ikke vil ha de virkninger som en fredning efter loven av 25. juli 1910 har.

Dette departement henholder sig til denne uttalelse.»

Efter dette er det iallfall fastslått at der fremdeles er adgang til fredning ved tinglysning, og at slik fredning fremdeles binder eieren av den fredede gjenstand. Noen forandring er altså ikke inntrådt ved den nye tinglysningslov.

Det står kretsforeningene fritt for å benytte den form for fredning som de måtte ønske. Østlandske Kretsforening ønsker fortsatt å frede enkelte trær o. l. ved tinglysning.

PROPAGANDA I RADIO

I utlandet, f. eks. i Sverige, har der i den senere tid vært holdt foredrag om naturfredning i radio. Dette er naturligvis en meget effektiv form for propaganda, og Landsforeningen har derfor anmodet Kringkastingen om at en lignende ordning må bli etablert her i landet. Kringkastingen stillet sig meget velvillig. Vi har fått tilsagn om adgang til å holde en rekke foredrag i radio. Forslag til emner og foredragsholdere vil bli opsatt i samarbeide med kretsforeningene.

ANNEN PROPAGANDA

Efter avtale med Nordisk Reklamebyrå A/S, Oslo, deltok Landsforeningen, sammen med en rekke andre forbund, i arrangementet av utstillingen «Sommer og Camping» som blev avholdt her i Oslo fra 20. mai til midt i juni 1936.

Landsforeningen hadde også en stand på utstillingen. Her viste vi frem bl. a. en samling av våre publikasjoner, fredningskarter o. l. og en rekke ypperlige forstørrelser av fotografier av fredede trær, fortdsminner, Vettisfossen o.s.v. Utstillingen blev vellykket og bød på god propaganda. Dr. Hermann Løvenskiold og zoologen Per Høst var så vennlig å holde foredrag om naturfredning med fremvisning av film og lysbilleder.

Vestlandske Kretsforening har hatt utlånt vår samling av lysbilleder til propaganda i Bergen.

Gjennem Stavanger-pressen har Rogaland Kretsforening fortsatt arbeidet for vår sak.

I 1936 har Landsforeningen abonnert på avisutklipp om naturfredning fra hele landet. Med visse mellomrum sendes utklippene i sirkulasjon mellem kretsstyrene. Landsforeningen kan på denne måten holdes à jour med fredningsprosjekter, forslag og eventuelle nye saker som kan tas op. Kretsstyrene anmodes om å sende utklippene videre så snart de er lest.

SAMARBEIDE MED DEN NORSKE TURISTFORENING

Oberstløytnant Gleditsch har lenge arbeidet for å få istand samarbeide mellem Den Norske Turistforening og Naturfred-

ningsforeningen, og han har i den anledning hatt en rekke konferanser med Turistforeningens vedkommende. Dette forhåndsarbeide har ledet til at Turistforeningen den 22. desember sendte Landsforeningen et omfattende forslag til samarbeide, «etablert på gjensidig forståelse og frivillig imøtekommenhet og bygget på de felles interesser begge foreninger har av å bevare områder av vår natur mot kulturinngrep av enhver slags».

Som ledd i dette samarbeide mener Turistforeningen at følgende bør overveies:

1) Naturfredningsforeningen holder til enhver tid Turistforeningen underrettet om sine forestående arbeidsoppgaver og forsåvidt det gjelder fredning av felter gis Turistforeningen anledning til å øve innflytelse på fredningens karakter.

Turistforeningen holder på den annen side Naturfredningsforeningen underrettet om tiltak som antas å interessere naturfredningen og gir underretning om felter hvis fredning er av spesiell interesse for fotturistene.

2) Turistforeningens organer — møter, årbok og skrifter — stilles til disposisjon for Naturfredningsforeningen i avpasset utstrekning til opplysning om og propaganda for naturfrednings-saken.

Likeledes vil Turistforeningen henstille til sine medlemmer under sine fotvandringar å være opmerksom på naturgjenstander som bør naturfredes (f. eks. store trær, sjeldne blomster, eiendommelige geologiske dannelser m. v.) og innsende forslag med beskrivelse.

3) Forslag til fredning av store felter eller større naturherligheter søkes fremmet i fellesskap av begge foreninger.

4) Turistforeningen yder aktiv medvirk-

ning når det gjelder å skape økonomisk grunnlag for gjennomførelsen av en naturfredning som har turistmessig interesse.

De synspunkter som her er fremholdt har vært fremlagt i et fellesmøte av Turistforeningens styre og råd og der bifalt.

Den Norske Turistforenings virkefelt faller i alt vesentlig sammen med Østlandske Kretsforenings distrikt. Likevel er Turistforeningens forslag også forelagt de øvrige kretsforeninger til uttalelse, idet vi finner det ønskelig at der innen Landsforeningen skal være enighet om betingelsene for samarbeide, hvis kretsforeningene skulde ønske å innlede lignende samarbeide med de lokale turistforeninger innen sine respektive områder.

LANDSFORENINGENS ADMINISTRATION

Under dosent Adolf Hoels fravær på Svalbard fra slutten av juni til midt i september 1936 fungerte overmaskinist Ole Isaksen, Stavanger, som formann. Hans virksomhet er omtalt i Rogaland Kretsforenings beretning på s. 52.

VÆR MED Å VERNE OM NORSK NATUR!

Ved enhver anledning drar De tilskogs eller tilfjells eller ut til sjøen. De finner ny styrke og glede og sundhet i naturen. Men har De tenkt på at denne naturen kan trenge *Dem*?

Naturen trenger Deres omsorg:

Drep ikke dyr til unyttet!

Rykk ikke unødige planter opp med rot!

Bryt ikke greiner av trærne!

Vern særlig om de dyr, planter og trær som hører Dem og Deres hjemsted til, og sørg for at andre respekterer det som der søkes vernet om. Landsforeningen for naturfredning og de foran nevnte kretsforeninger vil alltid være behjelpelig med å sikre fredlysning ved kongelig resolusjon eller ved tingslesning.

Men De har også andre plikter mot den norske natur, og disse plikter kan De oppfylle ved å støtte oss i arbeidet vårt med å verne om dyrelivet og planter og trær, om geologiske forekomster o. lign. Vi vil arbeide for å få naturfredningsloven utvidet til også å omfatte karakteristiske og vakre landskaper.

Skaff oss nye medlemmer. Meld slekt og venner inn som livsvarige eller årlig betalende medlemmer av en kretsforening. Hold Deres eget medlemsskap vedlike. Velvilligst benytt postanvisningen som følger årsberetningen.

BYTTEFORBINDELSER M. M.

Landsforeningen sender årsheftet til følgende:

H. M. Kongen,
H. K. H. Kronprinsen,
Landbruksdepartementet,
Forsvarsdepartementet,
Handelsdepartementet,
Universitetets rektor,
Akershus kommandantskap og
en rekke aviser.

Dessuten sendes årsheftet til nedenstående foreninger og institusjoner:

1. Universitetsbiblioteket i Oslo
2. Norsk Skolemuseum, Oslo.
3. Kungl. Vetenskapsakademiens bibliotek, Stockholm.
4. Föreningen för Skidlöpningens Främjande i Sverige, Stockholm.
5. Svenska Naturskydsföreningen, Stockholm.
6. Svenska Turistföreningen, Stockholm.
7. Universitetsbiblioteket, Uppsala.
8. Upplands Fornminnesförening, Uppsala.
9. Dansk Naturfredningsforening, København.
10. Det tyske gesandtskap, Oslo.
11. Staatliche Stelle für Naturdenkmalpflege in Preussen, Berlin.
12. Museum für Länderkunde, Leipzig.
13. Universitetsbiblioteket, Kiel.
14. Verein Naturschutzpark, Stuttgart.
15. Office international pour la Protection de la Nature, Bruxelles.
16. Arctic Institute of U. S. S. R., Leningrad.

Regnskap for
Landsforeningen for Naturfredning i Norge
(fra 1. januar til 31. desember 1936).

Inntekter:	Utgifter:
1936	1936
1/1 Beholdning i kasse .. kr. 55.11	Porto kr. 145.16
Beholdning i bank .. » 284.27	Kontorrekvisita » 32.07
_____ kr. 339.38	Avskrivningsarbeide etc. » 211.27
3/7 Statsbevilgning » 500.00	Telefon » 7.00
3/11 Gave fra dosent Hanna Resvoll- Holmsen » 100.00	Reiseutgifter » 79.60
13/11 » » V. Koren, Buhemba .. » 100.00	_____ kr. 475.10
15/12 Bevilgning — Norsk Varekrigs- forsikrings Fond » 2 500.00	Balanse (beholdning):
Medlemskontingent 1935:	Kassa kr. 13.34
Vestlandske Krets » 53.33	I bank » 3 114.15
Medlemskontingent 1936:	_____ » 3 127.49
Østlandske Krets kr. 0.00	
Vestlandske » » 0.00	
Rogaland » » 0.00	
Surnadal » » 0.00	
_____ » 0.00	
Renter 1936 » 9.88	
_____ kr. 3 602.59	_____ kr. 3 602.59

1937
1/1 Saldo (beholdning) kr. 3 127.49

Oslo den 31. desember 1936.
8. mars 1937.

Revidert.
KARL BRENDE.

ADOLF HOEL.

Status pr. 31. desember 1936.

Aktiva:		Passiva:	
Beholdning i kassa kr.	13.34	Skylder: Fabritius & Sønner for tryk-	
Beholdning i bank »	3 114.15	ningsarbeider	kr. 2 671.00
	<u>kr. 3 127.49</u>	Balanse (overskudd)	» 1 061.49
Til gode for:			
Annonser (innkasseres v/ Fabritius & Sønner)	» 605.00		
	<u>kr. 3 732.49</u>		<u>kr. 3 732.49</u>

Oslo den 31. desember 1936.
8. mars 1937.

Ved regnskapets opsettelse var der ikke innbetalt medlemskontingent for 1936, og der forelå heller ikke materiale til beregning av samme.

Revidert.
KARL BRENDE

Oslo den 9. mars 1937.

ADOLF HOEL.

ØSTLANDSKE KRETSFORENING

ÅRSBERETNING FOR 1936

MEDLEMSTALL, STYRE OG KONTOR

Pr. 31. desember 1936 hadde Østlandske Kretsforening 121 livsvarige og 140 årlig betalende medlemmer, tilsammen altså 261 medlemmer. I 1936 er der kommet til 9 nye livsvarige mens 3 er avgått ved døden. Av årlig betalende er der kommet til 23 nye og utgått 7.

På generalforsamlingen den 12. juni 1936 gjenvalgte professor, dr. Werner Werenskiold som styremedlem. *Dosent Adolf Hoel* gjorde oppmerksom på at de nye lovene for Landsforeningen antagelig vilde bli vedtatt i nær fremtid, og etter disse vilde han ikke ha adgang til å stå som formann både i Landsforeningen og Østlandske Kretsforening. Han måtte derfor be generalforsamlingen om å velge ny formann. Etter henstilling erklærte *oberstløytnant K. G. Gleditsch* sig villig til å overta formannshvervet for Østlandske Krets for den gjenstående del av valgåret. Han blev valgt enstemmig. De øvrige medlemmer av styret var i 1936: *Dosent, fru Hanna Resvoll-Holmsen, skoginspektør Ivar Ruden og dr. Hermann Løvenskiold.* Varamenn var etter valget *dosent Adolf Hoel, overrettssakfører Kr. Delphin og ingeniør A. Bryn.* Advokat A. Heyerdahl og sekretær J. Printz blev gjenvalgt som henholdsvis kasserer og revisor.

Oberstløytnant K. G. Gleditsch's adresse er Vettakollen pr. Oslo — telefon nr. 99336. Som foreningens sekretær har fun- gert sekretær John Giæver ved Svalbardkontoret og som forretningsfører dette

kontors kassererske frk. Signy Bang. Adres- sen for disse er Observatoriegaten 1, Oslo, med telefon 42892. Advokat A. Heyer- dahls adresse er Karl Johansgate 29, Oslo.

Årsberetning og revidert regnskap for 1935 blev fremlagt på generalforsamlingen og godkjent.

Østlandske Kretsforening får fremdeles kontorhjelp ved Svalbardkontoret til maskinskrivning o. l.

Interessen for naturfredning blir større for hvert år, og det er ikke lang tid mel- lem hver gang publikum påkaller vår forenings assistanse så vel i avisene som ved personlige henvendelser. Men å få folk til å tegne sig som medlemmer, viser sig frem- deles å være vanskelig. Hittil er det vesent- lig styret som har befattet sig med å tegne medlemmer. Det var å håpe at medlem- mene selv vilde tre støttende til i større grad enn nu.

Men det er selvsagt meget gledelig at interessen for arbeidet vårt er stigende. Ennu større vil den sikkert bli når vi slip- per til i radio. Alle må være klar over at jo flere medlemmer foreningen får, dess større kraft vil der ligge bak kravene våre, og så meget mere effektivt vil arbeidet bli.

Altså: Gå aktivt inn for naturfrednings- arbeidet ved å skaffe Østlandske Kretsfor- ening nye medlemmer. Materiell fås ut- levert av sekretæren, som også mottar inn- meldelsene. Nye medlemmer får sig til- sendt nærværende årshefte og våre bro- sjyrer.

BEHANDLEDE SAKER

NATURPARKEN PÅ GALTEBO

Som meddelt i årsberetningen for 1935 s. 37, blev naturparken «Hans Enersens Minde» på Galtebo gård i Spydeberg fredet ved kgl. res. av 7. juni 1935. Imidlertid kunde man ikke få fredningen tinglyst, da der viste sig å hvile panteheftelse på eiendommen.

Den 21. oktober 1936 meddelte eieren av gården, Hans J. Galtebo, at panteheftelsen var ordnet, slik at tinglysning kunde finne sted. Den 22. blev melding herom sendt Kirkedepartementet som besørger tinglysningen. Dermed er fredningen av denne naturpark i orden.

SKAUGUMSÅSEN

Denne blev som kjent fredet ved kgl. res. av 7. juni 1935 (1935 s. 37). De av vår forening utarbeidede fredningsplakater blev av kommuneingeniørkontoret i Asker opsatt på en rekke steder innen feltet allerede i mai 1936. Vi takker ingeniørkontoret for velvillig assistanse.

HOVEDØYA

Se årsberetningen for 1935 s. 31. Forhandlingene mellom Forsvarsdepartementet og Oslo Kommune har ennå ikke ført til noe resultat. *Den midlertidige naturfredning står* imidlertid fremdeles *ved makt*, og man har grunn til å tro at departementet som forutsetning for et eventuelt salg til Oslo vil fastholde kravet om at naturen skal fredes.

KJØLEHOLMEN I NØTTERØY ER FREDET

I forrige årsberetning (s. 38) meddelte vi at foreningen den 22. januar 1935 sendte Kirkedepartementet en søknad fra juveler A. David-Andersen, Oslo, om fredning av *dyrelivet* på hans eiendom Kjøleholmen i Nøtterøy herred.

I skrivelse av den 6. oktober 1936 meddelte Kirkedepartementet at fredningen av dyrelivet på Kjøleholmen var blitt stadfestet ved kgl. resolusjon av 18. september på vanlig vis. Den 17. november blev der så fra departementet sendt juveler David-Andersen 10 av statens fredningsskilter til opsetning på de til eiendommen hørende holmer og skjær.

HEDDALSVATNET

Vår forening anbefalte den 24. februar ifjor en søknad fra Notodden og Heddal herredsstyre om fredning av fuglelivet ved øvre delen av Heddalsvatnet (1935 s. 39).

Kirkedepartementet opplyser at man har sendt sakens dokumenter tilbake til fylkesmannen i Telemark med underretning om at skal fredning kunne finne sted, må der foreligge samtykke fra eierne av vedkommende eiendommer. Noe statsbidrag kan ikke påregnes. Siden har hverken departementet eller naturfredningsforeningen hørt mere om saken.

FREDNINGEN VED KRISTIANSAND

Som meddelt i siste årsberetning (s. 11) hadde vi til uttalelse Kristiansand bystyres

søknad til Kirkedepartementet om fredning av jord- og skogeiendommer tilhørende kommunen og Eg sinnssyke asyl.

Senere har professor Kristine Bonnevie anbefalt søknaden, og Socialdepartementet har anbefalt fredningen for Egs vedkommende. Vår forening har nu fått dokumentene tilbake for å bringe tilveie en del ytterligere opplysninger om grensene og eiendommenes matrikulnumre. Kgl. resolusjon om fredningen kan derfor ventes i forholdsvis nær fremtid.

MØLEN I HURUM

Se årsberetningen 1935, s. 33 o. flg. Oslofjordens friluftsråd har antatt en opsynsmann (se nærmere under Ranvikholmene) som skal ha tilsyn med så vel Mølen som Ranvikholmene og Tofteholmen og påse at besøkende ikke skader plantelivet eller forstyrrer dyrelivet.

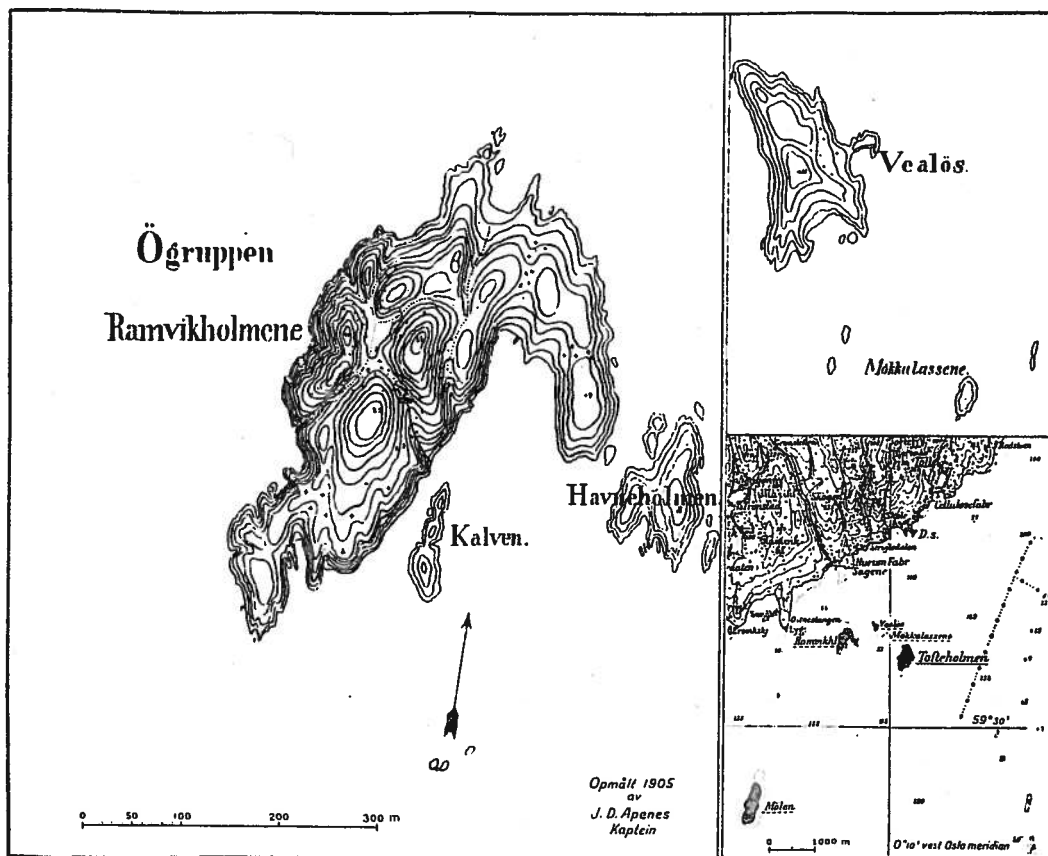
Foruten naturfredningsplakater er der opsatt plakater med kartet over Mølen ved landingsplassene. På kartet er det område (Paradismarka—Nordskogen) som oberst-

løytnant Gleditsch har foreslått at der ikke må bli tillatt teltning eller leirslagning på, avgrenset og påskrevet «Teltning forbudt» og «Ild må *kun* opgjøres ved stranden».

Plakatene er opsatt slik at de tydelig kan sees fra sjøen.

I årsberetningen for 1935 anfører Friluftsklubben at der er gravet brønner og opsatt transportable friluftsdøer og der er bygget en dampbåtsbrygge på vestsiden (se kartet i årsberetningen for 1935). Fra Drammen og Holmestrand har der vært regelmessig søndagsforbindelse med Mølen og det er meningen å få ordnet med en rask og billig forbindelse fra Oslo med buss til Tofte og videre med motorbåt. Besøket har spesielt om søndagene vært meget livlig. Opsynsmannen har holdt god orden, og publikum har opført sig tilfredsstillende.

Der er rettet en henvendelse til Universitetets Oldsakssamling om å undersøke den store steinrøis på Storhaugen, Mølenes høyeste topp, som formodes å være en bronsealderrøis.

RANVIKHOLMENE

Se årsberetningen 1935, s. 40. Ved kgl. resolusjon av 10. juli er det bestemt:

«I henhold til lov om naturfredning av 25. juli 1910 jfr. lov av 14. juli 1916, skal øygruppen Ramvikholmane, gårdsnr. 35, bruksnr. 35 i Hurum herred, Buskerud fylke, bestående av holmene Ramvikholmen, Vealøs, Hamneholmen, Kalven, Møkkalassa og Kufoten være fredet således

at det er forbudt å ødelegge eller skade plantelivet og å ødelegge eller forstyrre dyrelivet, heri innbefattet borttaking av fugleegg, på holmene og langs deres kyster.»

Disse øyer og holmer eies fremdeles av direktør Lars Vogt; men Oslofjordens friluftsråd har under samarbeide med direktøren opsatt naturfredningsmerker og friluftsrådets plakater sålydende:

SKUFF OSS IKKE

Beskytt naturen! Beskytt skog, mark og strand mot alt som skjemmer!

Ta ikke planter med rot; brekk ikke grener av busker og trær.

Spar dyrelivet for unødige plagerier.

Fjern papir og avfall.

Kast ikke flasker, bokser o.l. utover på mark og strand.

Benytt avfallskasser og papirkurver.

Jo mere hensynsfullhet vi utviser — desto større frihet.

Der må kun gjøres op ild — eller lages gruer helt nede ved stranden.

**OSLOFJORDENS
FRILUFTSRÅD**

Der er gravet *brønner* og ansatt en *opsynsmann* — kjøpmann H. A. Nielsen, Tofte i Hurum, felles for *Ranvikholmene* og *Mølen*. Opsynsmannen, som skal ha tilsyn og vakthold på disse øyer, skal også holde et øie med *Tofteholmen*. I sin instruks er han pålagt å passe på at der blir vist forsiktighet med varme, og at der kun må gjøres op varme nede ved stranden og at gruer som er bygget inne på holmene blir omhyggelig ødelagt. Dessuten skal han påse at besøkende rydder op efter sig, og spesielt påse at publikum ikke *skader plantelivet eller forstyrrer dyrelivet*. Opsynsmannen, som har enerett til å selge frihandelsvarer, har tillatelse til å sette op små utsalgsboder på *Ranvikholmene* og *Mølen*.

Som det vil være bekjent er *Ranvikholmene*s geologi likeså interessant som *Tofteholmens*, som er beskrevet av professor W. C. Brøgger i «Geografisk Tidsskrift» bind II, hefte 8, 1929 og utgitt som særtrykk av Østlandske Krets. Professoren har i 1931 utgitt et større verk: «Die Eruptivgesteine des Oslogbietes, V, Der grosse Hurumvulkan». I dette bind behandles i detalj så vel *Ranvikholmene* som *Tofteholmen*. Hvor den store Hurumvulkan akkurat har ligget, lar sig ikke med sikkerhet angi, men det ansees for sannsynlig at den centrale del av vulkanen har ligget i trakten: *Ranvikholmene—Vealøs—Tofteholmen*. *Ranvikholmene* som av istidens gletsjer er glatthøvlet, frembyr en rikdom av detaljer til studiene av *Essexitens* struktur, der hvor grunnen ikke er dekket av vegetasjon. Mellom de glattskurte fjellrygger er der trange kløfter med rik vekslende plantevegetasjon og store trær: Eik, lind, furu, gran m. fl. sorter.

På det lille oversiktskart som står sammen med detaljkartet over *Ranvikholmene* er *Tofteholmen*, som er foreningens eiendom, avlagt med sort, mens *Ranvikholmene* og *Mølen*, som er naturfredet, men eies av *Oslofjordens friluftsråd*, er skrafert.

MØLEN I BRUNLANES

Se årsberetningen for 1935 s. 35—36. Som meddelt i forrige årsberetning underrettet Kirke- og Undervisningsdepartementet i skrivelse den 19. juli 1935 om at man ikke fant «å kunne anbefale at loven om naturfredning bringes i anvendelse i foreliggende tilfelle» (fredning av *Mølen*). I 1936 tok imidlertid Universitetets Oldsaksamling saken op igjen. Der blev avholdt

en skjønnsforretning i oktober 1936, hvor den del av Mølenhalvøya som det antokes nødvendig å få fredet, verdsattes til kr. 61 600. Ved nærmere undersøkelse fant imidlertid Oldsakssamlingen at det ikke var nødvendig å ekspropriere den ytre del, hvorved ekspropriasjonssummen ansattes til kr. 35 000. Under 3. desember 1936 innsendte så Oldsakssamlingen en ny utredning til Kirkedepartementet angående Mølen med forslag om å ekspropriere et nærmere betegnet område på Mølen — omfattende det nærmeste område omkring bronserøysene — og foreslo at der fremsattes kongelig proposisjon om bevilgning av kr. 20 000 på betingelse av at der fra interessert hold innen Vestfold fylke eller på annen måte skaffes til veie det resterende beløp som trenges til en effektiv fredning av Mølen. Saken blev av Kirke- og Undervisningsdepartementet forelagt Naturfredningsforeningen til uttalelse, og Østlandske Krets har i sin svarskrivelse *på det varmeste sluttet sig til Oldsakssamlingens henvendelse*, men har samtidig inntrengende fremholdt at *den ytterste del* av Mølenhalvøya, som representerer en skjønnsmessig verdi av ca. kr. 18 000, *absolutt hører med til* dette historisk-naturhistorisk enestående landskap og derfor også bør fredes.

I en uttalelse av 5. februar 1935 fra det paleontologiske museum heter det bl. a.: «*Raet er den største og merkelegaste israndavleiring som me har i Norge — —.*» Universitetets geografiske institut har under 12. februar 1935 uttalt bl. a.: «*Landtungen Mølen ved Nevlunghavn er et av de eieendommeligste landskaper i Norge. Det virker sterkt og umiddelbart på enhver som har øie for naturen. Men dertil kommer at stedet i videnskapelig henseende er ganske enestående. — —.*»

Disse uttalelser sett i sammenheng med uttalelser fra Universitetets Oldsakssamling gjør at hele Mølenhalvøya med Raet og gravrøysene bør fredes i medhold av loven om bevaring av oldtidsminnesmerker i forbindelse med Naturfredningsloven. Det må karakteriseres som et uerstattelig tap for distriktet og for hele landet om dette landskap blir ødelagt ved skjemmende inngrep. Østlandske Krets foreslår derfor at det av Oldsakssamlingen foreslåtte statstilskudd på kr. 20 000 forhøies til kr. 30 000.

PLANTEFELTET VED VERSVIK

Fruesko og flueblomst se årsberetningene 1930 s. 39 og 1932 s. 7.

Ved Dansk Naturfredningsforenings 25 års-jubileum den 3. juni 1936 holdt professor i botanikk ved Bergens Museum *Rolf Nordhagen*, tidligere formann i Vestlandske Kretsforening, efter innbydelse et foredrag om naturfredning i Norden og dens betydning for naturvidenskapen. Med professorens tillatelse inntas et avsnitt av foredraget som handler om Nordens ville flora, hvor han behandler 2 plantearter som det har lyktes Østlandske Kretsforening å få fredlyst på en av disse planters viktigste forekomster:

«Mange mennesker synes å tro at Nordens botanikere har gransket den ville flora til bunns, og at der her ikke er mer å gjøre. Intet er mer feilaktig! Først i de senere år har vi lært at praktisk talt alt det vi kaller «arter», er opspaltet i en rekke arvelig forskjellige raser, som ofte har forskjellig geografisk utbredelse og som f. eks. trives i en del av Norden, men vantrives eller er underlegne i en annen del, hvis man flytter dem. — I det vestlige Norge begynte man

i forrige århundre med skogplantning og innførte bl. a. frø av furu fra Østerrike, Tyskland og Skottland. Nu viser det sig at disse plantninger er forfeilet; disse raser passer ikke i vestlandsklimaet, ja selv ikke furufrø fra det østlige Norge er anbefalesverdig i våre vestligste kystdistrikter. Derimot har et skjønnsomt utvalg av frø fra restene av naturskog i det vestligste Norge gitt det forønskede resultat. De stedegne raser er oftest best; de er nemlig resultatet av århundreders, ja årtuseners naturseleksjon. Og de kan ved planmessig foredlingsarbeide utvilsomt gjøres enda bedre.

Sådan forholder det sig med utallige plantearter, trær, busker, urter, gress. Ved nyere studier har det vist sig at enkelte av disse raser har et fra de øvrige raser avvikende kromosomtall, og nu ser vi at arvelighetsforskere og cytologer i alle land med stor intensitet kaster sig over den ville flora og gjør den ene merkelige oppdagelse etter den annen.

Påvisningen av denne opspaltning av de gamle Linnéiske arter i arvemessig forskjellige raser stiller naturfredningsbevegelsen overfor helt nye problemer. Før har vi trøstet oss med at hvis en planteart var beskyttet mot utryddelse iallfall i visse distrikter, så fikk man heller finne sig i at den forsvant i andre distrikter. Men dette resonnement er altså uvidenskapelig og forfeilet. Hele den ville flora som finnes i hver enkelt geografisk provins må for enhver pris bevares mot utryddelse. Den kan inneholde videnskapelige klenodier, som i de rette hender kan bli en rentebærende kapital, både for videnskapen, det praktiske landbruk og forstvesenet.

Men den ville flora og særlig de såkalte sjeldne arter må også skånes av andre grunner. Jeg skal begrense mig til å omtale

to av Danmarks merkeligste og aller sjeldneste urter, nemlig *fruesko* (*Cypripedium calceolus*) og *flueblomst* (*Ophrys muscifera*), begge av gjøkeurfamilien. Den første finnes nu i Danmark bare ved Buderupholm i Jylland, den siste bare i Alindelille Fredskov på Sjælland. Også i det øvrige Norden er disse ville orchideer sjeldne og utsatt for menneskets ustanselige efterstrebelser.

Frueskoens blomst er et av de sinnrikest konstruerte apparater til sikring av bestøvning og befruktning som vi finner i Europas flora. Den store tøffelformede lebe midt i blomsten er i virkeligheten en felle, som insektene når de først er smuttet ned i den, ikke kan forlate ad samme vei som de kom inn. Blomsten har imidlertid to «utganger», en på hver side av lebens basis. Her er der to trange huller som et kraftig insekt kan presse sig ut av; men nettop i passasjen sitter på hver side en støvknapp som avstryker sitt klebrige blomsterstøv på insektets kropp. Ved besøk i en annen fruesko-blomst vil dette støv atter avstrykes på arret, som sitter skjult under et tak inne i leben, men som insektet må passere når det søker sig ut gjennom en av de to åpninger. På denne måte er kryssbestøvningen sikret.

Men det aller merkeligste er at nettop på det sted hvor insektet bør eller må søke vei ut, er lebens vegg klar og gjennomskinnende; der er faktisk vinduer på hver side som slipper lys inn gjennom veggen og som viser vei. Disse vinduer blev ifjor oppdaget av min medarbeider dr. *Knut Fægri*, men samtidig og uavhengig av ham også av den tyske forsker *Ziegenspeck*. Lignende vinduer finnes også hos flere amerikanske arter av slekten *Cypripedium*.

Flueblomsten er enda merkeligere. Dens enkelte blomster har en merkelig likhet

med insekter, og botanikerne har i flere menneskealdre anstrengt sin hjerne for å forstå den biologiske funksjon som er knyttet til denne likhe. Men tallrike forskere er kommet til det resultat at flueblomsten nesten ikke besøkes av insekter, eller at dens utseende skremmer insektene vekk. Først i de aller siste år er problemet løst, og løsningen er så merkelig at hele den videnskapelige verden steiler. Det var den franske høiesterettsadvokat *Poyanne* i Algérie, som etter 20 års intense studier endelig våget å publisere sine resultater i 1916 og 1923; men først etter at de var blitt konfirmert av den engelske forsker *Godfery* i 1925—31 nådde de frem til den videnskapelige verden.

Resultatet av disse forskeres studier i Algérie og Frankrike er kort og godt at Ophrys-artene benytter sig av visse insekters forplantningsdrift for å sikre sin bestøvning. Deres blomster imiterer det hunlige insekt av visse årevingede og lokker derved hannene av disse insektarter til sig. Disse opdager ikke bedrageriet, men slår ned på blomst etter blomst, som samtidig blir kryssbestøvet. Haninsektets hode kommer under opholdet i blomsten i kontakt med støvmassene, som ved hjelp av et sinnrikt klebeapparat fester sig på hodet og som i neste blomst avstrykes på arret, som også er klebrig. Hos vår flueblomst er det hannene av snyltehvepsen *Gorytes mystaceus* som parrer sig med blomstene og utfører bestøvningen, iallfall i de distrikter som er studert av *Godfery*. Av et bilde som dr. *Knut Fægri* har tatt på en fredet norsk Ophryslokalitet, ser man tydelig imitasjonen: følehornene, øinene som glinser, bakkroppen. Den lyse flekk på leben imiterer lysrefleksen i et par sammenfoldede vinger; den har en eiendommelig blålig gans.

Hos visse Ophrys-arter i Middelhavslandene er imidlertid billedet av den imiterte hun orientert den motsatte vei, med hodet utad og bakkroppen innad. De besøkende hanner inntar da også en helt annen stilling i blomsten enn hos vår art og får blomstestøvmassene fastklebet på bakkroppen.

Hemmeligheten ved det hele ligger deri at hannene av disse årevingede om våren utklekkes på et tidligere tidspunkt enn hunnene. I de første dager av sitt liv svermer de derfor rastløst omkring på jakt etter det annet kjønn, og nettop i dette tidsintervall har Ophrys-artene sin store chance. Når hunnene begynner å klekkes ut ophører hannenes interesse for imitasjonen automatisk, og Ophrys bestøves ikke mer. Dette avspeiler sig da tydelig i frøsetningen: det er ofte bare de nederste blomster i hver blomsterstand, nemlig de som springer først ut, som har hatt denne chance til å bli bestøvet. De øvrige har vært for sent ute og har ikke kunnet konkurrere med huninsektene som i mellemtiden er klekket ut.

Poyanne kom på det rette spor derved at han bare påtraff hanlige insekter på de Ophrys-blomster som han hadde under stadig observasjon. Han kunde også påvise at ikke bare blomsternes utseende, men også deres duft innebærer «sex appeal». Han pakket nemlig blomsterstandene løselig inn i papir, hvilket førte til at hannene slo ned på papiret. Hunnene viser ikke spor av interesse for blomstene.

Det var meget ønskelig om danske forskere vilde ofre flueblomsten i Alindelille Fredskov all mulig oppmerksomhet. Sannsynligvis er snyltehvepsen *Gorytes mystaceus*, som har en vid utbredelse også i Norden, i virksomhet derute. Men man må ha blomstene under observasjon fra den første

dag de åpner sig. Ved Oslofjorden har dr. Fægri to ganger forsøkt å utforske bestøvningen, men er begge ganger kommet noen dager for sent.¹⁾ De nederste blomster i blomsterstandene var bestøvet av et insekt, mens de øvre var intakte, altså nettop hvad man skulde vente sig efter *Pouyannes* og *Godferys* studier.

Et helt tilsvarende eksempel på imitasjon eller «mimicry» av denne merkelige type er senere påvist i Australia. Her finnes der en orchideslekt *Cryptostylis*, hvis blomster imiterer det hunlige insekt av snyltehvepsen *Lissopimpla semipunctata*. Det var en kvinnelig botaniker *Edith Coleman* som i 1926 og uten å kjenne de europeiske forskeres *Ophrys*-studier, gjorde denne opsigtsvekkende opdagelse. Senere har bl. a. den australske orchidespesialist dr. *R. S. Rogers* i et foredrag i det australske videnskapsakademi i Sydney 1932 utførlig kommentert og bekreftet disse iakttagelser.²⁾

Problemet må anses for absolutt og endelig løst.

I *Cypripedium* med sin felle og sine vinduer, i *Ophrys* og *Cryptostylis* har videnskapen fått en særlig hård nøtt å knekke. Hvorledes i all verden er disse fantastiske blomstertyper kommet til utvikling? Kan de forklares ved mutasjon, bastardering, seleksjon? Eller er der her indre krefter på spill som vi absolutt ikke kjenner? Jeg bare spør, jeg kan ikke gi noe svar.

Men så meget er sikkert at det vilde være en skjensel å utrydde denslags skap-

ninger innenfor et lands flora. Må vi ikke betrakte disse levende vesener med like så stor undren og ærefrykt som våre gamle bygninger eller våre museers kunstskeer?

SÆTERS GÅRD I HEDMARK

Angående denne saks forhistorie henvises til side 40 i årsberetningen for 1935. Vår forening hadde ment å kunne bistå med fredningen av forfatteren Ivar Sæters eiendom i Tolga, forsåvidt angår de landskapelige verdier, mens fredningen av husene m. v. hører inn under riksantikvaren.

I skrivelse av 1. oktober 1936 meddeler imidlertid Kirke departementet at det antar at naturfredningsloven ikke kan bringes i anvendelse i forbindelse med fredningen av Sætersgård. Saken blev i sin helhet henvist til riksantikvaren.

ANDEFUGLENE

Angående vern av andefuglene i høst- og vintermånedene henvises til årsberetningene 1932 s. 3 og 15, 1933 s. 12, 1934 s. 17 og 1935 s. 41. Østlandske Kretsforening har som kjent siden 1934 arbeidet for en slik fredning i Oslofjorden og Dramsfjorden. Inntil ifjor var dette forslag bifalt av Buskerud, Akershus og Østfold fylkesting. Men Landbruksdepartementet hadde allikevel henlagt saken.

I 1936 besluttet Vestfold fylkesting mot 6 stemmer å anbefale totalfredning av andefuglene i 5 år. De 6 stemte for fredning fra 1. desember til 14. august.

Akershus fylkesting anbefalte i 1935 enstemmig totalfredning i 5 år. I 1936 tok

1) Se Fægri, K., *Beitrag zur Kenntnis der Blüten und der Bestäubungsbiologie von Ophrys muscifera Huds.* Bergens Museums Årbok 1934.

2) Se Rogers, R. S., *Some Developments in Orchidology.* Presidential Address. Report of the Australian and New Zealand Association for the Advancement of Science, vol. XXI Sydney 1932.

fylkestinget saken op til fornyet behandling, og fylkestingets landbrukskomité uttalte da i sin innstilling: «Komitéen beklager Landbruksdepartementets standpunkt i denne sak. Da man er bekjent med at andebestanden er i stadig tilbakegang både ved Oslofjorden og i elver og vann i fylket, finner komitéen å burde foreslå totalfredning av andefugler i 5 år. —» Denne innstilling blev enstemmig vedtatt av fylkestinget den 12. juni 1936.

Den 18. desember sendte vår forening en henstilling til Landsforeningen med følgende konklusjon: Da der nu altså foreligger tilsluttende uttalelser om en 5-års høst- og vinterfredning av andefuglene innen nevnte 4 fylker, tillater man sig å henstille til den ærede Landsforening at der ved den forestående revisjon av jaktloven rettes en fornyet henvendelse til Landbruksdepartementet om en tidsbegrenset fredning av andefuglene innen disse fylker i høst- og vintertiden.

Den 6. januar 1937 blev denne skrivelser av Landsforeningen videresendt til Landbruksdepartementet.

FUGLELIVET LANGS VORMA

Denne fredning finnes utførlig omtalt i årsberetningene for 1933 s. 30, 1934 s. 20 og 1935 s. 36. Den ved kgl. res. av 3. mai 1935 stadfestede fredning omfattet 136 av 143 eiendommer langs Vorma. Den 4. desember 1935 sendte den stedlige fredningskomité (Eidsvoll) en henstilling til Kirkedepartementet om å tvangsfrede fuglelivet på de gjenstående 7 eiendommer. Denne henstilling blev sener støttet av 25 interesserte på Eidsvoll, som i skrivelse av den 28. april 1936 inntrengende anbe-

falte tvangsfredningen. Denne skrivelser blev omgående ekspedert videre til departementet, som den 28. mai svarte at man ikke kunde anbefale en eventuell erstatning til grunneierne av de ikke fredede områder utredet av det offentlige. Departementet forlanger at der stilles sikkerhet for inntil kr. 450 før forsøkssekspropriasjon finner sted. Siden har de interesserte på Eidsvoll arbeidet med denne sak. Departementet uttaler at det i tilfelle vil anbefale at gebyrer til det offentlige blir frafalt. Tvangsfredning av de gjenstående 7 eiendommer er da formentlig avhengig av om man kan skaffe tilveie det nødvendige erstatningsbeløp, som kan bli fastsatt ved forsøkssekspropriasjon.

FREDEDE TRÆR 1936

Søilegranen «Kyrkja» i Nord-Fron. En søilegran på gården Skogsrud i Nord-Fron, Opland fylke, er fredet på eierens anmodning i h. t. naturfredningsloven. Fredningen er tinglyst ved Nord-Gudbrandsdal sorenskriveri, efter å være anbefalt av Olaf Hanssen ved Botanisk Museum, Oslo.

Eieren, Olav Berget, opplyser: «'Kyrkja' er ei hengjegran som står på min eigedom Skogsrud, g.nr. 65, br.nr. 2 i Nord-Fron. Treet er 7.5 m. høgt og hev ein umkrets ved roti 1.58 m. Det er utan kvist til ein kjem 1.35 m. frå roti. Umkrets der 0.90 m. Her er ei mengd med kvistar som gjeng som ein paraply ned til marki slik at ein kan gå inn under treet som i eit hus. Lenger oppyver heng greinene små og tette heilt inn åt stamma på treet. Treet får soleis form som ei kyrkje, derav navnet. Nokon gamal tradisjon har vel treet ikkje, då det ikkje hev vore fastbuande folk på

eigedomen fyr i slutten av nittiåra. Eigedomen ligg ca. 750 m. o. h. Det er vistnok bestefar min som hev gjeve treet navn. Grunn som treet står på er rålendt, og treet er difor seint vaksande.» (Se bildet.)

Seilegranen «Kyrkja» i Nord-Fron.

Gammel bjørk i Seljord. En stor, gammel bjørk på Seljord Handelslags eiendom i Seljord, Telemark fylke, er fredet på eierens anmodning i h. t. naturfredningsloven. Tinglyst ved Nedre Telemark sorenskriveri 9. november 1936.

Bjørka står 6 m. vestom Handelslaget, tett ved riksveien. Den er ca. 25 m høi og måler 2.4 m i omkrets ca. 1.5 m fra roten.

Sauegran i Bleiken. En såkalt sauegran på gården Sommero i Brandbu herred, Oppland fylke, er fredet på anmodning fra eieren i h. t. naturfredningsloven. Tinglyst ved Hadeland og Land sorenskriveri den 28. april 1936.

Granen er ca. 20 m høi og favner ca. 2 m. i omkrets i brysthøide. Grenene er meget lange og nedhengende. Der skal under grenene være plass til 50—60 mennesker.

Tuntre på Billingstad. En stor, vakker eik, tuntreet på gården «Eika» i Asker, er etter eierens anmodning fredet i h. t. naturfredningsloven. Tinglyst ved Aker herredsskriverkontor.

Treet er meget frodig og har følgende dimensjoner: Diameter i brysthøide 0.72 m, stammens høide fra rot til første gren 2 m, kronens diameter 18.5 m likt til alle sider, høide 16 m. Treets alder anslås til 200 år. (Se bildet s. 32.)

«Storfurua» i Engerdal. Denne svære furua står på Trysil kommunes eiendom Nordre Engerdalsskoger i Engerdal herred, Hedmark fylke. Etter eierens anmodning er den fredet i h. t. naturfredningsloven. Tinglyst ved Nord-Østerdal sorenskriveri den 18. mars 1936.

Treet er ca. 23 m høit. Stammens omkrets ved bakken er 3.07 m. Fra 4.5 m høide og opover deler stammen sig i store grener med optil 1.40 m omkrets. De danner sammen en stor, flott krone som er synlig på lang avstand.

Som meddelt på side 45 i årsberetningen for 1935, vilde ikke sorenskriveren i Nord-Østerdal tinglyse fredningen uten gebyr, som vanlig er i slike høve. Saken kunde ikke ordnes på annen vis enn gjennom Kirke departementet å søke Justisdepartementet om fritagelse for gebyr. Dette blev innvilget. Heldigvis er dette et tilfelle av de meget sjeldne, og det er første gang vi har vært nødt til å forelegge en slik sak for Justisdepartementet.

Stort piletre i Oslo. Et stort og vakkert piletre på eiendommen Tiedemannsgate 11

Tuotre på gården «Eika» i Asker.

i Oslo er fredet i h. t. naturfredningsloven efter eierens anmodning. Tinglyst ved Oslo byskriverembede den 24. september 1936. Treet opgis å være ca. 200 år gammelt. I 1 meters høide har stammen et omfang på ca. 2.60 m.

To kastanjer i Brevik. To meget store kastanjer i Tollbodbakken i Brevik er efter anmodning fra Brevik formannskap fredet i h. t. naturfredningsloven. Tinglyst ved Bamble sorenskriveri den 19. oktober 1936.

Trærnes alder er ca. 150 år. De måler henholdsvis 4.67 og 3.50 m i omkrets op fra roten.

Furu i Rødenes. En stor furu på gården Huser i Rødenes herred, Østfold, er foreslått fredet i h. t. naturfredningsloven efter

eierens anmodning. Furu er 3—400 år og har en omkrets av 1.93 m i mannshøide. Den står like ved bygdeveien.

Brusen ved Hemli i Eidsvoll. Fra fru Signe Storm, Eidsvoll, fikk foreningen i november melding om at den i 1924 fredede *einer* ved Hemli holdt på «å gå all kjødets gang». Eineren står like ved en skogsvei, og kjørerne slenger ofte bort i stammen slik at den har fått et stygt sår. Fru Storm tilbød sig å være foreningen behjelpelig med opsetting av et gjerde mot veien. Der blev satt op fire solide jernstolper med planker på, og et nytt fredningsmerke. Trematerialene til gjerdet fikk vi som gave fra Eidsvoll almenings styre. (Se billedet s. 33.)

Brusen ved Hemli i Eidsvoll.

Eik i Borre. En stor eik med en praktfull krone på gården Rørestrand i Borre, Vestfold, blir i nær fremtid fredet etter eierens anmodning i h. t. naturfredningsloven. Ved roten måler stammen $1\frac{1}{2}$ m i diameter. Det er 15 m. høit og kronens tverrmål ca. 15—20 m. Se billedet.

Storbjørka i Nordre Kvam. En stor og merkelig bjørk på Skurøya, tilhørende gården Røssum i Nord-Fron, Opland fylke, blir etter anmodning fra eierne fredet i h. t. naturfredningsloven. Tinglest ved Nord-Gudbrandsdal sorenskriveri.

Om dette treet skriver M. Høgåsen, Nord-Fron: «Bjørka har nok i sin fyrste spede ungdom blese i koll. Og frå den ned-

blesne bjørkestamme har det so vakse op ei lang rad med stammer, i alt 8—10, so det er eit reint forunderleg syn å sjå.» Olaf Hanssen ved Botanisk Museum forteller at «Storbjørka vart riven yverende i den vidgjetne storflaumen — 'stor-ofsin' — i 1789. Bjørki — den gamle — ser ut som eit styltetre, og frå den gamle stammen skyt no rett upp i veret 7 store, svere bjørketre.» Skurøya ligger i Lågen.

DIVERSE SAKER

Naturfredningsloven. Forslag til ny § 1.

I flere år har Kretsen arbeidet med å få naturfredningslovens § 1 forandret slik at man gis anledning til også å frede vakre eller karakteristiske landskaper — ikke bare «Naturforekomster, hvis bevarelse vil være av *videnskapelig eller historisk betydning*» ¹⁾ som det heter.

Spørsmålet blev som bekjent også drøftet av formannen i Østlandske, Vestlandske og Rogaland Kretsforeninger på et

De med 1) merkede ord er fremhevet av formannen. De med 2) merkede og fremhevede ord er nye og finnes ikke i den nuværende § 1.

Paraplyeiken på gården Rørestrand i Borre, Vestfold.

møte i Bergens Museum sommeren 1929 (se årsberetningen for 1930 s. 19).

I siste internasjonale kongress «pour la protection de la nature», som blev holdt i Paris sommeren 1931 blev det bl. a. vedtatt at samtlige land, som var tilsluttet det internasjonale naturfredningsarbeide, heriblandt også Norge, hver i sitt land burde arbeide for: «Oprettelse av nasjonale og internasjonale reservater og parker med henblikk *ikke bare på den videnskapelige, men også på den landskapelige og estetiske betydning.*»²⁾ De fleste land har som bekjent i sine fredningerlover inntatt bestemmelser som gir anledning hertil. Men Norge har ingen sådan bestemmelse.

Østlandske Krets har ment at § 1 snarest mulig burde søkes forandret slik at naturfredningsloven også gir adgang til å frede vakre og karakteristiske landskaper; dette så meget mer som der i den nye lov for Naturfredningsforeningen er medtatt blandt foreningens formål å arbeide for bevarelsen av *karakteristiske partier*¹⁾ av norsk natur.

§ 1 foreslås derfor gitt følgende ord-

lyd: Kongen kan bestemme at visse enkeltforekomster eller områder skal være fredet, når det ansees nødvendig for å beskytte²⁾ *særlig karakteristiske og (eller) naturskjønne landskaper*, planter, dyr, geologiske eller mineralske dannelser el. lign., hvis bevarelse vil være av²⁾ *naturvidenskapelig, historisk, 2) estetisk, social eller nasjonaløkonomisk betydning.*

Østlandske Kretsforenings styre har bl. a. avgitt uttalelse om følgende saker:

Utvidet fredning av sjøfugl, se Landsforeningens årsberetning s. 8.

Om sjøfugl som drepes ved at skibene tømmer olje på sjøen.

Om spesielle merker (emblemer) for kretsforeningene, og forandring av kretsforeningenes navn.

Nye lover og program for Landsforeningen.

I Den Norske Turistforenings årbok for 1936, som spesielt omhandler Telemark fylke, har formannen etter anmodning skrevet en kort redegjørelse for de naturfredede områder og enkeltforekomster innen *Telemark fylke.*

Utdrag av regnskap 1936

for

Østlandske Kretsforening for Naturfredning i Norge.

Beholdning fra 1935 kr. 2 947.44

Kontingenter:

a. livsvarige 19 à 40.00 kr. 760.00
 1 avdrag à 10.00 » 10.00
 770.00

b. årsbetalende:

1934 1 à 4.00 kr. 4.00
 1935 2 à 4.00 » 8.00
 1936 66 à 4.00 » 264.00
 1937 7 à 4.00 » 28.00
 1938 1 à 4.00 » 4.00
 308.00

Gave fra dosent Hanna Resvoll-Holmsen » 100.00

Renter 1936:

i Oslo Sparebank kr. 39.66
 i Creditbanken av «Livsvarige Medlemmers Fond» » 104.24
 i Creditbanken «Den gamle Mester» » 5.74
 i Kreditkassen » 33.15
 av kontingenter » 11.27
 4½ % r. statsobl. 1931 kr. 2000.00 » 90.00
 284.06

Utgift:

500 særtrykk «Naturfredning i Norge» kr. 50.00
 Utarbeidelse av generalregister til Naturfredningens årsberetning 1914/1935 » 200.00
 Div. utgifter til porto, trykning, regnskapsførsel m. v. » 281.45
 Innsatt på bok for «Livsvarige Medlemmers Fond» i Creditbanken » 964.24

kr. 1 495.69

Kontingent til Landsforeningen » 102.67

Balanse » 2 811.14

kr. 4 409.50 kr. 4 409.50

1937.

Jan. 1. Beholdning:

Innestående i Oslo Sparebank kr. 1 440.23
 — i Kreditkassen (Sophus Aars' gave) » 1 127.71
 — i Creditbanken («Den gamle Mester») » 232.96
 Kontant » 10.24
 kr. 2 811.14

Livsvarige medlemmers fond utgjør pr. 31/12-36 kr. 6 273.46, hvorav inntår i Den norske Creditbank på 6/m bok nr. 70051 kr. 4 386.10
 og beror i Norsk 4½ % Statslan 1931 S. I, pøl. kr. 2 000.00, innkjøpt for » 1 887.36

kr. 6 273.46

Revidert og i orden.

Oslo den 9. april 1937.

JENS PRINTZ
 Revisor.

Oslo den 19. mars 1937.

ANTON HEYERDAHL
 Kasserer.

ØSTLANDSKE KRETSPFORENING AV LANDSPFORENINGEN
FOR NATURFREDNING I NORGE

MEDLEMSFORTEGNELSE
PR. 1. JANUAR 1937.

A. Livsvarige medlemmer
(kr. 40.00 en gang for alle).

- Aall, Hans, direktør, Bygdøy.
Akers kommune.
Andresen, Joh. H., fabrikkier, Skøyen.
Aubert, Axel, dr., generaldirektør, Oslo.
Bang, Olaf, overlæge, dr. med., Oslo.
Berg, Jens W., verkseier, Glasmagasinet, Oslo.
Berg, Nils Chr., verkseier, Jevnaker.
Bjanes, O. T., landbruksdirektør, Oslo.
Bjercke, Alf, dr. ing., Oslo.
Bjercke, Richard, generalkonsul, Oslo.
Bondeungdomslaget i Oslo.
Broch, Hjalmar, professor, Oslo.
Bronn, Olaf, grosserer, Bestun.
Bronn, Torleif, cand. jur., Bestun.
Bruun, Eskild, høiesterettsadvokat, Oslo.
Bryn, Alfred J., ingeniør, Oslo.
Buskerud Jæger- og Fiskerforening, Drammen.
Børs, Otto, direktør, Narvesens kioskk., Oslo.
Christiansen, Alex. jr., Bestun.
David-Andersen, A., juveler, Oslo.
Delphin, Arne, ingeniør, Oslo.
Delphin, Chr., stud., Oslo.
Det kgl. Selskap for Norges Vel, Oslo.
Diesen, Bredo, tannlæge, Oslo.
Drammens og Oplands Turistforening, Drammen.
Eitzen, Camillo, Oslo.
Fett, Harry, riksantikvar, Oslo.
Foltmar, Ludv., byråchef, Oslo.
Friluftsklubben, Oslo.
Gleditsch, K. G., oberstløytnant, Vettakollen.
Gleditsch, frøken Mimi, Oslo.
Grimeland, B. A., skolebestyrer, Oslo.
Grøndahl, Anders, boktrykker, Slemdal.
Gulbranson, C., general, Skøyen pr. Oslo.
Hals, Hans, Stockholm.
Hambro, Elise, skolebestyrer, Bergen.
Hansson, Chr., direktør, Bygdøy.
Hansson, fru Dagny, Bygdøy.
Hansson, P. C., generalkonsul, Oslo.
Hartmann, Aage, disponent, Bygdøy.
Hartmann, G., ingeniør, Lysaker.
Heyerdahl, Anton, advokat, Oslo.
Heyerdahl, F., direktør, Aker.
Hoel, Adolf, dosent, Oslo.
Holm, A. E., læregutt, Oslo.
Holmboe, Jens, professor, Tøyen.
Holst, J. Throne, direktør, Oslo.
Holtedahl, Olaf, professor, Vinderen.
Horn, Gunnar, dr., Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser, Oslo.
Huitfeldt, Carl, redaktør, Bestun.
Huitfeldt, Hans, læge, Oslo.
Ingier, Alexandra, dr. med., Oslo.
Juell, Chrf., stadsdyrlæge, Kr.sand.
Karlsen, L. S., direktør, Oslo.
«Kjenn Dit Land» (Centralforeningen), Oslo.
Kjos-Hansen, J. J., distriktslæge, Egersund.
Kongsberg formannskap, Kongsberg.
Koren, Finn Thore, Oslo.
Koren, frk. Kathrine, Oslo.
Koren, V., ingeniør, Buhemba Mines, P. O. Musoma, Øst-Afrika.
Krøtø, O., tannlæge, Oslo.
Lange, Øyvind, redaktør, Oslo.
Larsen, Trygve, disponent, Oslo.
Lid, Johannes, konservator, Oslo.
Lindboe, Einar, læge, Oslo.
Lindemann, C. F., læge, Oslo.
Lund, K., ingeniør, Oslo.
Lund, Otto, forstkandidat, Oslo.
Løken, Johan, overrettssakfører, Oslo.
Løvenskiold, Carl, forstkandidat, Oslo.
Marvel, fru Hals, Oslo.
Marvel, Odd, læge, Oslo.
Mustad, fru Else, Aker.
Mustad, Wilhelm, fabrikkier, Oslo.
Møller, frk. Lovise, Industrigt. 30, Oslo.
Mørk, H. A., direktør, Holtet st.
Møystad, H., godsseier, Elverum.
Nansen, Aleksander, advokat, Oslo.
Narvesen, B., direktør, Ringebu.
Nielsen, fru Ingwald, Oslo.
Nielsen, P. K., ingeniør, Buhemba Mines, P. O. Musoma, Øst-Afrika.
Norsk Hotel- og Restaurantforbund, Oslo.
Nyquist, Arild, skibsreder, Oslo.
Olsen, Rudolf, skibsreder, Oslo.
Oslo kommune, borgermesteren.
Printz, Axel, kaptein, Oslo.
Printz, Jens, sekretær, Oslo.
Quille, fru Borghild, Oslo.
Qvale, Finn, major, Oslo.
Ringnes, Knud, direktør, bryggerier.
Schage, Victor L., skibsreder, Oslo.
Schelderup-Ebbe, Th., professor, Oslo.
Schilling, Hj., overlæge, Oslo.
Sejersted, H. N., overing niør, Oslo.
Selskapet for Nordstrand: Vel, Nordstrand.
Sem, Elise, høiesterettsadvokat, Holmenkollen.
Skavang, H., fondsmegler, Oslo.
Skogdirektørens kontor, Landbr.dept., Oslo.
Stang, J. B., skibsreder, Oslo.
Stenersen, fru Karen, Oslo.
Strøm, Chr., grosserer (Steen & Strøm), Oslo.
Strøm, Kaare Münster, dr. philos., Oslo.
Strøm, O., overlærer, Oslo.
Thommesen, Rolf, redaktør, «Tidens Tegn», Oslo.
Thoresen, Ole R., skibsreder, Oslo.
Tillisch, Albert, overlæge, Vardåsen Sanatorium.
Traaen, A. E., dosent, Landbrukshøiskolen, Ås.

Treschow, F., godseier, Larvik.
 Turistforening, Den norske, Oslo.
 Wedel-Jarlsberg, fru Mathilde, Oslo.
 Werenskiold, W., professor, Lysaker.
 Wessel, fru Ellen, Sarpsborg.
 Werlesen, Edgar V., ing., Bygdø.
 Wiborg, Justus, direktør, Kalvild pr. Lillesand.
 Wiborg, fru Kathinka, Kalvild pr. Lillesand.
 Wilse, A. B., fotograf, Oslo.
 Young, fru godseier, Vettakollen.
 Ødegård, fru direktør Axel, Slemdal, V. Aker.
 Ørving, Arne, grosserer, Slemdal 18.
 Østråt gård, bankchef C. Bugge, Hamar.

B. Årlig betalende medlemmer
 (kr. 4.00 pr. år).

Aagaard, Birger, fiskeriinspektør, Oslo.
 Aarhus, Knud, bokholder, Oslo.
 Amundsen, K. Vilh., kaptein, Oslo.
 Andersen, Gudolf, direktør, Oslo.
 Askheim, Th., ingeniør, Oslo.
 Augdahl, Per, ekspedisjonschef, Vettakollen.
 Bang, Olaf, depotchef, Oslo.
 Benningstad, O., landbr.lærer, Stange.
 Bentzen, B. E., major, Oslo.
 Berg, Arild, Oslo.
 Bergh, Arno, arkitekt, Oslo bys vel, Oslo.
 Berg, Rolf A., kjøpmann, Drammen.
 Berger, H. N., skoginspektør, Billingstad.
 Bergsland, Chr., grosserer, V. Aker.
 Berner, Jørgen H., arkitekt, Oslo.
 Bjarlykke, K. O., professor, dr., Landbr.høi-
 skolen, Ås.
 Blom, fru Constance, Slemdal.
 Bonnevie, Kristine, professor, Oslo.
 Brandt, C. F., kjøpmann, Eidsvoll.
 Bøhn, O., lensmann, Vettakollen.
 Christensen, I. E., fylkesmann, Oslo.
 Christiansen, Thea, frk., Slemdal.
 Conradi, Th., inspektør, Oslo.
 Danelius, B. D., dr., Trondheim.
 Dannevig, Alf, cand. real., Arendal.
 Delphin, Kr., overrettssakfører, Oslo.
 Drangeid, Olav, skogforvalter, Jønsberg, Stange.
 Eckhoff, fru Aagot, Bestun.
 Eidsvoll: «Kjenn Ditt Land», ved O. T. Lund.
 Ellefsen, frk. Jenny, apoteker, Tromsø.
 Engelstad, fru Maj, Oslo.
 Flood, Johannes, apoteker, Rikshospitalet, Oslo.
 Foss, A., diplomingeniør, Oslo.
 Friis, Hielm, J. S., overrettssakfører, Oslo.
 Frøen, Bjørg, assistent, Oslo.
 Giertsen, Giert, direktør, Blommenholm.
 Giæver, John, sekretær, Oslo.
 Glückstad, frk. Kinn, Oslo.
 Gram, Odd, kaptein, Aker.
 Gran, H. H., professor, Slemdal.
 Grette, Einar, advokat, Slemdal.
 Gulbrandsen, Carl, grosserer, Oslo.
 Gulbranson, Joh., kriminaldommer, Vettakollen.
 Gundersen, Carl, overrettssakfører, Drøbak.
 Haavind, Rolf, disponent, Oslo.

Halvorsen, Olav, byråchef, Oslo.
 Hansen, Klaus, professor, Oslo.
 Hartvig, P., læge, Kragerø.
 Hang, Hans, forstmester, Larvik.
 Haug, frk. Therese, Oslo.
 Hilden, John, sekretær, Oslo.
 Hoel, Sigurd, salgschef, Oslo.
 Holmenkollen Vel, lektor Russ, Holmenkollen.
 Holmsen, Per, stud. real., Vettakollen.
 Hommerstad, O., Drammen.
 Huitfeldt-Kaas, Hartvig, dr. philos., Bygdøy.
 Hverven, J., Oslo.
 Høegh, Hans C., blomsterhandler, Oslo.
 Hygen, Georg, Oslo.
 Jebe, Fredrik, assessor, Oslo.
 Jensen, Eskild, disponent, Vinderen.
 Jensen, ingeniør, Gulslogen, Drammen.
 Jordbakke, Hans, fanejunker, Vestre Holmen.
 Juvkam, O., utskiftn.chef, Oslo.
 Jørstad, Ivar, statsmykolog, Oslo.
 Kildal, W., forstmester, Maridalen.
 Kjelsen, Ø. Brandt, underdirektør, Nordstrand.
 Knudsen, fru Elise, Drammen.
 Knudsen, Magnus, grosserer, Arendal.
 Koch, Axel, sekretær, Oslo.
 Koefoed, Holger, avdelingschef, Hvalstad.
 Korterød, Arthur, sekretær, Oslo.
 Kyhn, frk. Nanna, Oslo.
 Landmark, Hans, ing., Oslo.
 Larsen, fru Ruth, Oslo.
 Levy, fru Elisa, Oslo.
 Lund, K., ing., Oslo.
 Lyng, B., professor, dr., V. Aker.
 Løvenskiold, Herman L., dr., Oslo.
 Moen, Olav, professor, Lbr.høiskolen, Ås.
 Moestue, Knut, Heggeli.
 «Morgenbladet», Oslo.
 Munthe-Kaas, E., redaktør, Oslo.
 Munthe-Kaas, fru Erika, Oslo.
 Münster, Ths., bergmester, Bygdøy.
 Møinichen, læge, Midtstuen San., V. Aker.
 Natvig, H., læge, Oslo.
 Nielsen, C. E., telefondirektør, Drammen.
 Nilson, Robert, skibsreder, Oslo.
 Nissens pikeskole, Oslo.
 Normann, Karen, assistent, Oslo.
 Olsen, Carl, postfullmektig, Oslo.
 Olsen, frøken Signe, Oslo.
 Omsted, Carl, sekretær, Oslo.
 Ottesen, A. E., høiesterretsadv., Oslo.
 Otnes, frøken Christiane, Oslo.
 Qvigstad, Kristian, kaptein, Oslo.
 Ramm, Harald, redaktør, Vinderen.
 Refsum, Thorleif, diplomingeniør, Oslo.
 Resvoll, Thekla R., dr., Bestun.
 Resvoll-Holmsen, Hanna, dosent, Vettakollen.
 Ringnes, Chr. M., direktør, Hvalstad.
 Ruden, Ivar, skoginspektør, Sandvika.
 Rygge, fru professor, Oslo.
 Rør, Th., o.r.sakf., Oslo.
 Sann, fru Karoline, Simarud pr. Rånåsfoss.
 Schanke, A., skogforvalter, Kongsvinger.
 Schie, Eiulf, disponent, Oslo.

Skavlan, fru Ella, Oslo.
Skøien, Olaf, skogkonsulent, Bekkelagshøgda.
Slemdals, Vinderens og Vettakollens Vel, kand.
jur. H. Schrøder, Vettakollen.
Smith, K. A., apoteker, Sortland.
Solheim, Einar, eksp.chef, Oslo.
Spjeldnæs, Sverre, major, Vettakollen.
Steen, Thea, fru, S. Huseby, Ullern.
Strand, Andreas, fullmektig, Telegrafstyret.
Størner, J., direktør, Oslo.
Størner, Carl, professor, Oslo.
Svac, Hj., major, Oslo.
Sætersmoen, Per, Vang pr. Hamar.
Sørhus, K., skogdirektør, Nordstrand.
Tajet, Gustav, løytnant, Tåsen, V. Aker.
Thaulow, Harald, Oslo.

Torgersen, Rolf Normann, Oslo.
Tostrup, frøken Agnes, «Kjenn Ditt Land»,
Oslo.
Ulvig, frøken Elisa, Oslo.
Vogt, Lars, generalagent, Oslo.
Voksenkollens Vel, Lorentzen, Voksenkollen.
Walle, A. Th., fenrik, Oslo.
Ween, fru Thorolf, Bekkelagshøgda.
Wersvik, Knut, Oslo.
Wold, Karsten, kaptein, Oslo.
Wold, Knut G., Oslo.
Zimmer, A., generalintendant, oberst, Slemdal.
Østgård, A., karttegnar, Oslo.
Østensen, Einar E., overrettssakf., Oslo.
Østreng, Harald, advokat, Oslo.
Øyen, Toralf, oberstløytnant, Vindren.

VESTLANDSKE KRETSTFORENING FOR NATURFREDNING I NORGE

ÅRSBERETNING FOR 1936

Foreningens styre har vært det samme som i forrige år. I en rekke styremøter har foreningen tatt stilling til et større antall naturfredningssaker av mere omfattende art. Da disse er inngående omtalt i landsforeningens beretning henvises til denne (side 3 f.s.).

Ved behandlingen av saken «Loendalen som naturpark» har styret, da Loendalen ligger innenfor Vestlandske kretsforenings område, erklært sig villig til å utpeke biologiske sakkyndige, for at også denne side av den viktige sak kan bli allsidig belyst og utredet.

Et av styrets hovedarbeider har vært å ta stilling til de nye lover for Landsforeningen samt programmet for dennes arbeide. Forslagene herom er blitt behandlet i en rekke møter både før og etter landsmøtet i Stavanger, hvori Vestlandske kretsforenings formann deltok.

Kretsforeningen hilser med glede at det

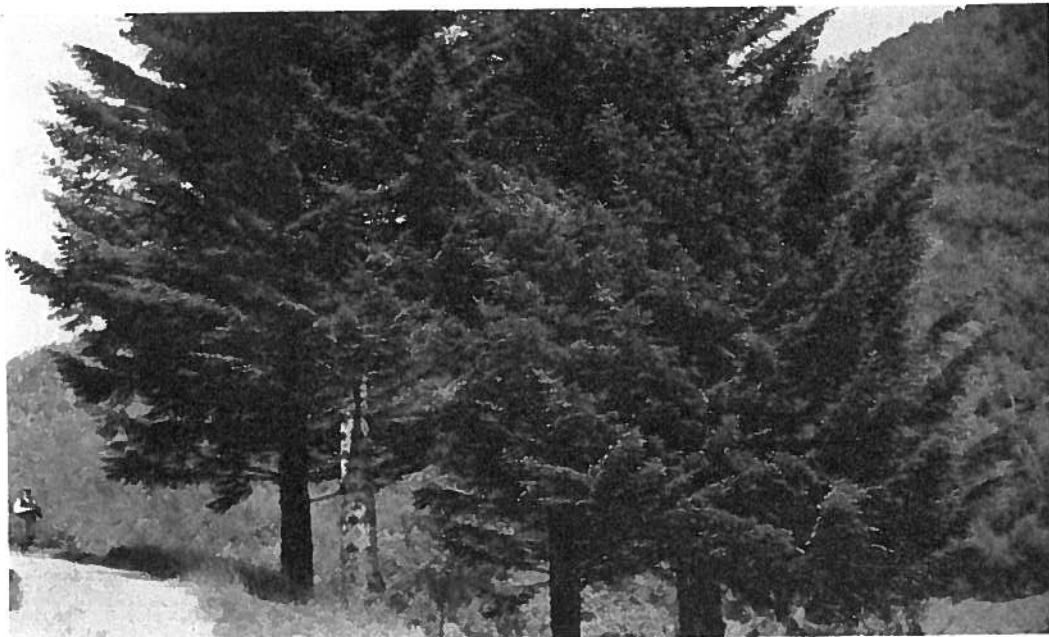
endelig er lykkedes å få disse viktige forhandlinger bragt til en tilfredsstillende avslutning.

Av lokale trefredningssaker er atter to blitt bragt i havn.

Ved kongelig resolusjon er det fastsatt, at en *epifytek* i Bergehagen, gårdsnr. 46, bruksnr. 1 i Jondal herred, Hordaland fylke, fredes mot skade og ødeleggelse av alle slag.

Samtidig skjedde lignende fredlysning av et viktig naturminne «*Stubgranene*», som knytter sig nær til Norges nyere politiske historie. Granene står på Solbakken, gårdsnr. 56, bruknr. 4, Strandebarm herred, Hordaland fylke. De tilhører Strandebarm ungdomslag. Jeg henviser angående denne siste fredning til nedenstående beretning av kretsforeningens i alle trefredningssaker høit fortjente medarbeider, hr. Olaf Hanssen.

Aug. Brinkmann.

•Stubgranane i Strandebarm.

DEI FREDLYSTE «STUB»- GRANANE I STRANDEBARM

Ved Olaf Hanssen.

Stub-granane vart naturfreda ved Vestlandske Kretsforening for Naturfredning i Norge ved kongelegt påbod av 12. juni 1936. Det er korkje storleik, venleik eller sermerkt skap, som er grunnen til fredlysingi, men avdi dei er eit historisk-politisk naturminne. Dei stend der som tagalt vitnemål um ei tid, då sterke politiske straumar nådde høgaste báregongen i samfundslivet vårt.

Dá eg fekk høve til á arbeida litt med denne saki, vil eg rita ned her i årsfrásegni til landslaget både trei si saga og saga um fredlysingi. Báe kann hava si interesse.

Det var under dei store oppgjerdstider: vinstre, mot riksministeriet Selmer og den

bitre valstriden hausten 1882 og fyrespelet til den. Strandebarm hadde dengongen Henning Stub til sokneprest, som hadde lang tid vore sokneprest nordpå og kom hertil som eldre mann 1878. Han var av dei støe konservative embetsmenn og dylgde heller inkje for det i sitt embete her. Men konservativ d. v. s. «høgre»-farga var inkje 3dje barnet hans, sonen *Hans Stub* f. 1855, teknikar frá Trondheim 1874 og no yverlærer på den tekniske skule i Bergen (1877—1883). Han var ofte gjest heime hjá faderen, og dei politiske hugmåli var nok dryfta. Sonen var like radikal, som faderen var konservativ. Men kva hjelpte det sonen? Han var mest 30 ár, men hadde inkje rett til á røysta! Men det var i desse tider «myrmanns»skipnaden vaks fram. Politisk interesserte vann seg røysterett ved á kaupa eit jordstykke helst ubrukeleg utmark, berre det var verd 1

Direktor Hans Stub, født 18. 1855.

ores matrikulskyld, og få skøyte skriven og tinglese i rett tid fyre valet. — Nok um det, det er ei serskildt saga, Hans Stub var sers politisk interesert og *vilde røysta*. Eingong han vitja Strandebarm gjekk han inn til mannen på garden Skogasel og spurde um á fá kaupa 1 markastykke 8—10 m. i kant. Jau, der vart handel av, og skøyte vart skrive 31. mai og tinglese 19. juni 1882. Hans Stub vart røystefør og nytta nok røystetelen sin. Eigedommen fekk namnet «Solbakken», og på skøyte kom inn: «Ingen skal ha lov at bygge paa dette stykke, men det skal holdes aabent som hvileplads for veifarende.» I kvart hyrna planta han ein edelgran (*Abies pectinata*), og seinare når dei vaks til, vart der bygd ein benk til á kvila på i lunden.

Tidi gjekk. Hans Stub drog fyrst ei tid til Amerika og busette seg seinare i Oslo. Han yverlet lensmann A. Berge, Strandebarm, á passa på stykket sitt, som i bygdi

gjeng under namnet «Stubba-markjá». For fleire ár sidan baud Stub granelunden til ungdomslaget i bygdi. Tilbodet vart vraka av laget, merkeleg nok.

Minnegranane vaks seg til store tre. På femtiårsdagen 13. august 1935 hadde dei desse máli:

Rundmål i m. yver mark	Tvermål av kruna
1. 1.95 m.	7.50 m.
2. 2.12 m.	10.50 m.
3. 2.00 m.	9.00 m.
4. 2.45 m.	11.50 m.

Høgdi fra 21—23 m.

Våren 1934 skulde der leggjast nye plankar på bryggja. Eit gløgg hovud hadde kome på, at minnegranane var høvelege. Dagen for hogging var fastsett og hoggaren var leigt, men so tok folk til á vakna. Trei var vortne for kjære. Hogsteren vart utdrygd.

Inspektør *Trond Moberg*, Vikedal, fortalde meg um saga til granane. Og to gilde bygdafolk, inspektør *Olav Fosse*, Blaker, og skreddar *Hans Haabrekke*, vart interesert i arbeidet for á fá granane og lunden freda. Me vende oss til ordføraren og til H. Stub um han framleis var viljug á yverlata granane. Ungdomslaget fekk ányom oppmoding um á berga dei. Eigarane sette rimelege vilkor um laget vilde yvertaka lunden. Laget gjekk med no, og Strandebarm ungdomslag fekk so skøyte på både trei og grunnen i november 1935, tinglese i 1936.

Der vert laga ny benk og gjerde ikring, og lunden kann nyttast som kvilestad, som opphavleg tenkt. Den drivande mann i arbeidet var Hans Haabrekke. Han døydde ifjor haust. Men han vann á berga «Stub»-granane.

Olaf Hanssen.

Vestlandske Kretsforening for Naturfredning i Norge.

Regnskapssekstrakt for året 1936.

Inntekter:

Beholdning:	
Innestående i:	
Bergens Privatbank, bok nr. 140 682	kr. 275.90
» — — — 114 108	» 467.55
» Kreditbank, sperret innskudd	» 314.06
	kr. 1 057.51
Innkomet medlemskontingent:	
A. Restanser:	
For året 1931	kr. 2.00
» » 1932	» 2.00
» » 1933	» 8.00
» » 1934	» 20.00
» » 1935	» 24.00
	» 56.00
B. Innkomet i året:	
1 livsvarig	kr. 50.00
74 årlige	» 148.00
	» 198.00
Renter på bok nr. 140 682	kr. 4.34
» — — — 114 108	» 11.83
	» 16.17
	Sum kr. 1 327.68

Utgifter:

Kontingent til Landsforeningen	kr. 53.33
Utgifter vedk. formannens møte i Landsstyret	» 113.60
Diverse	» 84.62
	kr. 251.55
Beholdning:	
Innestående i:	
Bergens Privatbank, bok nr. 140 682	kr. 253.04
» — — — 114 108	» 479.38
» Kreditbank, sperret innskudd	» 275.99
Kontant i kasse	» 67.72
	» 1 076.13
	Sum kr. 1 327.68

Revidert.

Bergen den 28. januar 1937.
BERGLIOT ANDERSEN
Revisor.

Bergen den 31. desember 1936 — 25. januar 1937.
ANTON SMITT
Kasserer.

1. Medlemmer:

A. Livsvarige medlemmer:		
Pr. 31. desember 1935	15	
Tilkommet i 1936	1	16
B. Årlig betalende medlemmer:		
Pr. 31. desember 1935	67	
Avgang i 1936	3	
	Rest 64	
Tilgang i 1936	14	78
		Ialt 94 medlemmer.

Av 81 årlig betalende medlemmer har 74 betalt sin kontingent for regnskapsåret med	kr. 148.00
Restanser for 6 medlemmer	kr. 12.00
Strøkne restanser, Jon Bakke	" 2.00
	" 14.00
Kontingent for 81 medlemmer kr. 162.00	

2. Restanser pr. 31. desember 1936:

Restanser for året 1933	kr. 2.00
" " " 1934	" 4.00
" " " 1935	" 4.00
" " " 1936	" 14.00
	Sum kr. 24.00
Strøkne restanser:	
Jon Bakke for året 1934	kr. 2.00
" " " " 1935	" 2.00
" " " " 1936	" 2.00
	kr. 6.00
Ialt kr. 18.00	

Bergen den 28. januar 1937.
BERGLIOT ANDERSEN
Revisor.

Bergen den 31. desember 1936 — 25. januar 1937.
ANTON SMITT
Kasserer.

VESTLANDSKE KRETSPFORENING FOR NATURFREDNING I NORGE

MEDLEMSFORTEGNELSE PR. 31. DESEMBER 1936:

A. Livsvarige:

Ameln, Henrik, dispachør.
Bjørneseth, O., kjøpmann.
Blaauw, Einar, kjøpmann.
Grieg, Alex. B., skibsmægler.
Grieg, Halfdan, skibsmægler.
Heiberg, G. T., godseier.
Johnsen, A. Meyer, kjøpmann.
Kjode, Jacob, skibsmægler.
Martens, Søren, o.r.sakfører.
Monsen, Sverre W., kjøpmann.
Michelsen, Samuel, kjøpmann.
Olsen, O. Grolle, skibsreder.
Thesen, Johan, konsul.
Wernøe Gulbrandsen, A/S.
v. Erpecom, H., kjøpmann.

B. Arlige:

Andersen, Bergliot, frk.
Bjerkan, Paul, fiskerikonstulent.
Borch, jr.
Bradley, G., kjøpmann.
Brinkmann, Aug., professor.
Bye, I. Aug., kjøpmann.
Bødker, Miranda, frk.
Blystad, J., ingeniør.
Dethloff, H. G., læge.
Engelsen, Einar, skibsreder.
Erpecom, Georg von, skibsreder.
Fasmer, H. B., fabrikkieier.
Fægri, Knut, dr.
Geirsvold, C., fru.
Gaarder, T., professor.
Gjestland, B., disponent.
Gulbrandsen, kjøpmann.
Holm, Chr., læge.
Hansen, Sigfrid, cand. mag.
Hagem, Oscar, professor.
Hansen, Olaf, vaktmester.
Holmboe, Jens, professor.
Høygaard, Bernt, distriktslæge.
Høygaard, Arne, læge.
Huus, Johan, konservator.
Jebsen, Karl, fabrikkieier.
Johnsen, Sigurd, konservator.
Karlsen, Astrid, amanuensis.

Kloster, Robert, sen., læge.
Kløverhuset A/S.
Knutsen, Maren, lektor, frk.
Kolderup, Carl Frederik, professor.
Kramer, Torleif, tannlæge.
Lægred, Per, overingeniør.
Lid, Johs., konservator.
Lillefosse, Torkel, stipendiat.
Lothe, Johan Olaf, apoteker.
Lyngnes, R., lektor.
Melkild, Olav, skoleinspektør.
Magnus, Henrik C., direktør.
Magnus, Aagot, fru.
Magnus, Carsten.
Magnus, Elin.
Meyer, M., læge.
Monsen, Astrid, konservator.
Nordhagen, Rolf, professor.
Nordhagen, fru.
Nordang, Jens, statskonsulent.
Nordang, fru.
Nordahl-Olsen, J., redaktør.
Naustdal, Jacob, lærer.
Ottesen, P. O., lensmann.
Olsen, Einar, borgermester.
Parr, Helga Eide, fru.
Quist-Hansen, Cl., læge.
Reimers, Emanuel, kjøpmann.
Reimers, Trygve, konditor.
Rieber, Fritz O., direktør.
Riise, E., lektor, frk.
Roll, Otto, advokat.
Rosenlund, Sigurd, direktør.
Røskeland, Askill, overlærer.
Schetelig, H., professor.
Stender, N. P., kjøpmann.
Stoltz, G., rektor.
Stoltz, Chr., ingeniør.
Serck-Hansen, T., læge.
Solensteen, Esther, assistent, frk.
Sontum, Harald, brandchef.
Smitt, Anton, skogforsøksleder.
Svensen, S. Birger, byveterinær.
Tegnér, Fr., ingeniør.
Tornøe, papirhandler.
Traavik, Barbra, frk.
Vc, S., lektor.
Wilmann, B., tannlæge.
Zimmer, Torbjørg, frk.

ROGALAND NATURFREDNINGSFORENING

ÅRSBERETNING FOR 1936

9. arbeidsår.

I.

Fortidsminners bevaring.

Som meddelt i forrige årsberetning anså styret sig ferdig med Jæren forsåvidt angår bautasteiner. I dette arbeidsår har man drevet efterforskninger i Ryfylke herreder og da særlig blandt Ryfylkes mange øyer, notert sig de fortidsminner som det særlig gjelder om å få bevare for kommende slekter ved opsetning av Statens fredningsmerke som innskjerping av Loven om bevaring av fortidslevninger.

Dette arbeid er på langt nær ikke ferdig.

I 1936 er opmålt og fotografert en rekke fortidsminner som styret har søkt Kirkedepartementet om å få markere fredet ved Statens fredningsmerke. Se medfølgende fortegnelse og bilder.

*

Til de i forrige årsberetning beskrevne fortidsminner er sendt Statens fredningsmerke anbragt på våre jernsøiler til samtlige, undtatt steinkorset på Krosshaug i Klepp og rune-bautasteinen på Skeiane i Høyland.

Disse vakre merker blev vel mottatt overalt i fylket undtatt av Gunvald Hansen Bø i Randaberg og av Gabriel Undem på Haga. Sistnevnte nektet å tillate søilen reist ved de tre interessante såkalte Kvilesteiner som står på hans eiendom. Se bildet i forrige årsberetning. Undem vilde ha bevis for at disse steiner virkelig var fortidsminner. Saken blev meldt til museumsdirektøren, som forgjeves forsøkte å overbevise mannen. Heller ikke politimesteren i Rogaland kom noen vei med ham gjennom vedkommende lensmann, og styret forela derfor saken for Kirkedepartementet som hadde sendt fredningsmerket. Dette oversendte imidlertid saken til Det akademiske kollegium og Oldsakesamlingens bestyrer professor Brøgger som uttaler i denne forbindelse bl. a. at han anser Stavanger Museum for langt bedre utrustet til å stelle med bevaring av fortidsminner enn en privat forening. Han frarår at Rogaland Naturfredningsforening får fortsette med å sette op fredningsmerker ved fortidsminner.

„SUNNY“ *Det gode merke i hermetik.*
NEPTUN CANNING CO. STAVANGER

På foreningens generalforsamling for 8 år siden vedtokes enstemmig etter forslag fra Stavanger Museums formann konsul Arentz at foreningen skulde sikre sig minimum 20 gravhauger på Jæren.

Foreningens betydelige arbeid på dette område har vakt almindelig anerkjennelse og har endog tiltrukket sig utlandets oppmerksomhet. Styret kunde derfor ikke gi op og fortsatte følgelig sine bestrebelser for å få medvirkende bestemmelsesrett til å håndheve loven av 1905 om bevaring av fortidslevninger. Denne rett antas samme lovs kap. 3, § 12 å hjemle adgang til.

I november skulde landets arkeologer samles til møte i Oslo og denne sak bl. a. behandles.

Ifølge det hitsendte referat fra dette møte var arkeologene enig om at det burde være samarbeid mellom museene og naturfredningsforeningene, men samtidig sluttet man sig til professor Brøggers foran nevnte uttalelse.

Senere har styret optatt forhandling med direktør Jan Petersen, og det er nu tilrettelagt et overenskomstgrunnlag som går ut på at foreningen, som tidligere, kan komme til museet og få anbefalt sine søknader om fredningsinnskjerpelse ved Statens fredningsmerke, men at foreningen ikke kan foreta noe restaureringsarbeid uten samråd med Museet. Direktøren vil også anbefale at foreningen får statsbidrag til sitt arbeid med bevaring av fortidsminner.

Restaurering av fortidsminner.

Foreningen har likesom tilsvarende foreninger i utlandet sett det som sin oppgave å restaurere noen av de mest interessante men vandaliserte fortidsminner for at kommende slekter ikke skal få det inn-

trykk at det i vår tid ikke fantes mennesker med sans for å bevare og reparere de gravhauger som fedrene i fjerne tider reiste til minne om sine døde.

Styret har villet legge de omkringstrødde steiner tilbake i de skamfarte hauger og erstatte de bortkjørte med andre, således at haugene skulde få den oprinnelige form igjen så vidt mulig. Og dette arbeid føler styret sig overbevist om at alle forståelsesfulle mennesker både i vår tid og i kommende tider vil sette stor pris på.

Hittil er følgende fortidsminner restaurert:

1) En 28.65 meter lang, 5.22 meter bred og 1.20 meter høi rettvinklet langgrav ved Tangarhaug i Klepp. Helt restaurert.

2) Den store steinsetningsstjerne på Selerrinnen i Klepp som måler 10.30 meter fra centrum til hver av de tre spisser. Se billedet i forrige årsberetning. Helt restaurert.

3) Den store gravhaug, Lynshaugen på Bø i Randaberg, beskrevet og avbildet i årsheftet 1934 som den dengang var. Jfr. også årsheftet 1935. Nu er de gapende groper som gravrøvere og senere Statens veivesen satte i haugen, utfylt. Det medgikk hertil 125 hestelass stein. Grunnmuren, som bestod av til dels riktig svære stein, var også ramponert forskjellige steder, men de der utbrutte stein har styret ikke greid å erstatte. Se billedet i årsheftet 1936. Lynshaugens omkrets er 80 m, høide 4.15 m.

4) Den store langgrav Grøderøisen på Vistnes i Randaberg. Jfr. årsberetningen for 1934 og 1935.

Restaurering av denne visstnok landets største langgrav har pågått i lengere tid. Formannen ofret en uke av sin sommerferie på dette arbeid, likesom han i 1935

DREYERS GRAFISKE ANSTALT
STAVANGER

Alle slags trykksaker!

brukte en uke av ferien til restaurering av steinsetningsstjernen på Selerinnen.

Der er nedlagt et stort arbeid på å gjengi Grøderøisen den form som man av flere grunner antar den fikk en gang i bronsealderen. Det meste arbeid er nu gjort, men gravkammeret er ikke som det skal være, der mangler bl. a. de fleste dekkheller og i den ene ende av

røisen gjenstår ennå meget. Foreningen kan ikke være bekjent av å la dette restaureringsarbeide henligge ufullført. Grøderøisen måler i lengde 46.10 m, bredde over midten 13.10 m, høide over midten 2.20 m.

Lynshaugen på Hø i Randaberg, efter restaureringen 1936.

5) Langgraven på Forsand gård i Forsand.

Lengde 20.50 m, bredde over toppflaten 3.30 m, høide 1.50 m. Helt restaurert.

Fortegnelse over det som er fredet i Rogaland fylke.

Hustuft og gravhaug med omliggende jordstykke og en bautastein på Hovda gård, Randøy, Fister. Kgl. resolusjon av 9. april 1931. Statens fredningsmerke opsatt 1933.

Steinsetningsstjernen på Selerinnen i Klepp. Lengde fra centrum til hver av de tre spisser 10.30 m. Kgl. resolusjon av 9. april 1932. Statens fredningsmerke opsatt 1933.

Tre mindre gravhauger og to steinsetninger på Sandved gård i Høyland. Kgl. resolusjon av 2. novbr. 1933. Statens fredningsmerke opsatt 1933.

Ruggesteinen på Åmodt gård i Sokndal.

5 m lang, 3 m bred og 3 m høi. Kgl. resolusjon av 20. april 1923.

Grøderøisen, langgrav på Ottar Vistnes' gård i Randaberg. Lengde 46.10 m, bredde over midten 13.10 m, høide over midten 2.20 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Lynshaugen, rundgrav på Østre Bø i Randaberg. Høide 4.15 m. Omkrets 80 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Bautastein på Hålandshaugen, Håland i Randaberg. Høide 2.63 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

To bautasteiner på Indre Bø i Randaberg. Høide henholdsvis 3.58 m og 6 m. Den minste er runestein. Statens fredningsmerke ikke opsatt.

Offerstein på Rege gård i Sola. Gjenreist 1934. Høide 2 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Gravkammer på Vardeheim i Sola. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Tormod-bautasteinen, runestein på Tjelta gård i Sola. Høide 2.35 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Rune-bautastein på Helland gård i Sola. Gjenreist 1934. Høide 2.10 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

De såkalte «Kvilesteiner»:

Bautastein på Jåsund gård ved Hafsfjordbroens vestre ende i Sola. Høide 2.30 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Bautastein på Meling gård i Sola. Høide 4.35 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Tre bautasteiner på Haga gård i Sola. Høide henholdsvis 0.95 m, 1.25 m og 2.37 m. Statens fredningsmerke ikke opsatt.

Bautastein på Risa gård i Sola. Høide 3.65 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

To bautasteiner på Haugstad gård i Sola. Høide henholdsvis 2.83 m og 3.15 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Bautastein på Lynghaug, Braut gård i Klepp. Høide 2.62 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Bautasteinen Pigghedlo på Anda gård i Klepp. Høide 3.23 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Steinkorset på Krosshaug i Klepp. Høide 2.40 m. Statens fredningsmerke ennu ikke opsatt.

Bautastein på Grønhaug i Klepp. Høide 2.78 m. Statens fredningsmerke opsatt i 1935.

Kjørkjehaugen, gravhaug på Line gård i Time. Høide 3.5 m og omkrets 80 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Trodlahaugen, gravhaug på Line gård i Time. Høide 2 m og omkrets 44 m. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Hustuft på Seland gård i Time. Statens fredningsmerke opsatt 1935.

Bautastein på Sør-Sunde i Madla. Gjereist 1935. Høide 3.70 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Tre mindre bautasteiner på Sør-Sunde

i Madla. Antas å være rester av en tingkrets. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Mimarudlå, gravhaug på Sør-Sunde i Madla. Høide 4.50 m. Omkrets 100 meter. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Heislandsrudlå, gravhaug med gravkammer. Høide 3.25 m. Omkrets 80 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Rune-bautasteinen, Stangelandssteinen på Skeiane i Høyland. Høide 2.78 m. Statens fredningsmerke ikke opsatt.

To store bautastiner på Lunde gård i Østre Åmøy. Høide henholdsvis 4.90 m og 5.65 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Bautastein på Nag gård i Strand. Høide 5.10 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Det store steinkorset på Hviding gård i Kvitøy. Høide 3.90 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Bautastein på Meling gård i Kvitøy. Høide 3.36 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Bautastein på Hviding gård i Kvitøy. Høide 2.40 m. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Dessuten må noteres offersteinen, Francensteinen i Frafjord som handelsmann Kristian Håland transporterte og reiste på en liten haug.

Gravhaugen Storhaug i Stavanger. Privat fredet av Stavanger Parkstyre.

*

Til ovenstående fortegnelse kan medtas de fortidsminner som styret i år har søkt Kirkedepartementet om å få markere fredet ved Statens fredningsmerke.

Bautasteinen på Vareberg gård, Vestre Åmøy. Høide 2.80 m.

To bautasteiner ved siden av hverandre på Hegreberg gård, Vestre Åmøy. Høide henholdsvis 2.85 m og 4.20 m.

Eidsfoss Verks anerkjente støpegods.

ELIAS KNOPH

Tlf. 974 • Stavanger • Skagen 8

Bautasteinene på Hegreberg gård, Vestre Aamøy.

Bautastein på Hegreberg gård, Vestre Aamøy. Høide 4.75 m.

Bautastein på Sokn gård, Soknøy. Høide 3.80 m.

Rund steinrøisgrav med et vel bevart gravkammer på Sokn gård. Høide 3 m, omkrets 62 m.

Bautastein på Vold gård i Mosterøy. Høide 5.75 m.

Bautastein på Vaula gård i Mosterøy. Høide 4.20 m.

Bautastein på Assje gård i Mosterøy. Høide 4.12 m.

Bautastein på Brimsøy, Rennesøy herred. Høide 2.90 m.

Bautastein på Sård gård, Tagøy, Finnøy herred. Høide 2.55 m.

Bautastein på en defekt steinsetningsstjerne på Askvig gård, Idsøy i Strand. Høide 2.40 m.

Rund steinrøisgravhaug på Hidle gård, Sør-Hidle i Strand. Høide 2.90 m., omkrets 50 m.

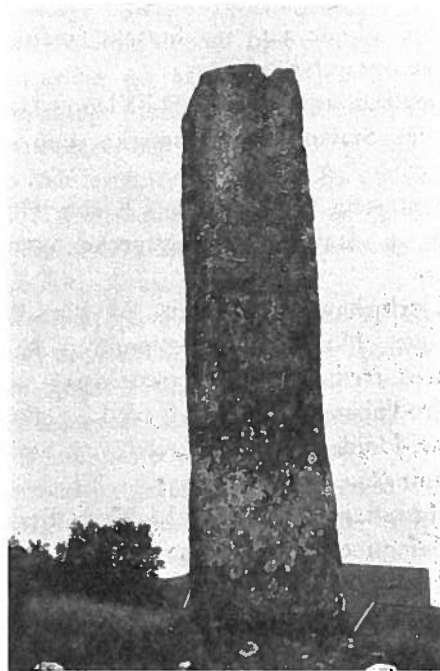
*

Av enkeltstående svære trær er fredet: En kvitbøk på Sandved gård i Høyland. Stammens omkrets 2.90 m. Kgl. resolusjon av 3. november 1932. Statens fredningsmerke opsatt 1932.

Et ca. 800 år gammelt eiketre på Hovda gård, Randøy i Fister. Stammens omkrets ved roten 6 m. Kgl. resolusjon av 1. april 1932. Statens fredningsmerke opsatt 1934.

En villapal på Åse gård i Høyland. Stammens omkrets 2.83 m. Kgl. resolusjon av 28. februar 1936. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Et eiketre på Helleland gård, Egersund herred. Stammens omkrets 2.90 m. Kgl.

Bautastein på Hegreberg gård, Vestre Aamøy.

Bautastein på Soknoy i Mosterøy herred.

resolusjon av 28. februar 1936. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Et bjørketre på Stakland gård i Skjold. Stammens omkrets 2.10 m. Høide 25 m. Kgl. resolusjon av 12. juni 1936. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

Et almetre på Svinelid gård i Skjold. Stammens omkrets 4 m. Kgl. resolusjon av 12. juni 1936. Statens fredningsmerke opsatt 1936.

II.

De gamle fredningsprosjekter.

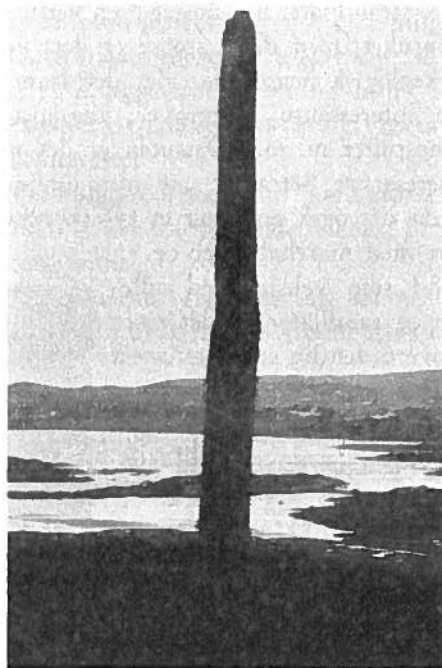
1) *Børaunen med lagunen i Randaberg.*

Det er bragt helt på det rene at Staten ikke vil bidra det minste til innløsning av dette felt som både i ornitologisk og geologisk henseende omfatter så meget som har krav på fredning. Foreningen har flere ganger gjennom Landsforeningen anmodet departementet om å henstille til fylkes-

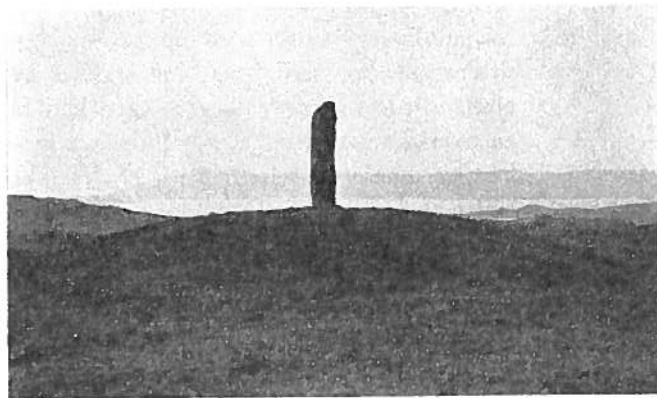
mannen i Rogaland å godhetsfullt opta forhandlinger herom med de 12—14 op-sittere på Bø, som eier små stykker av omhandlede felt, for at foreningen kan få en oversikt over hvad det vil koste å inn-løse og inngjerde feltet. Hittil er det ikke kommet noe svar. Der kjøres fremdeles hundrevis av billass stein fra Raunen hvert år. Der dannes da også groper hist og her, og enkelte partier av Raunen har tapt meget av sitt utseende.

2) *Strandpartiet på Hå forhenværende prestegård på Nærland i Nærbø*, som omfatter et av de rikeste fortidsminnefelter som finnes i Rogaland, er også et rikt felt for fugler.

Det var ikke mulig å få Staten til å frede dette felt da den selv var eier av gården. Da gårdbruker Sandved senere kjøpte den, ordnet vår landsforenings for-

Bautastein på Vaule gård, Mosterøy.

Hautastein på en gravhaug på Tolgoy i Finnoy.

mann det ved forhandling med ham slik at Sandved var villig til å frede alt hvad der fantes av fortidsminner på denne interessante gård. Men uheldigvis forlot Sandved gården en tid efter, og nu er man like fjernt fra en løsning.

3) *Tangarhaug-feltet på Sele i Klepp.* Dette strandparti har meget liten verdi for jordbruket, men desto større er dets verdi i arkeologisk henseende, idet det rummer flere interessante langgraver, rundgraver og hustuffer m. m. Dessuten er det som fuglereservat betraktet av stor interesse. Og da det også omfatter et typisk ørkenparti med marehalmtuer og en strand som veksler med rullestein og sandflater, vil det være av overordentlig stor interesse å få totalfredet så meget som mulig av dette parti fra Tangarhaugen og nordover Hellandsanden og et stykke innover mot de små sivkranste vann.

Det mindre parti, som styret målte op ifjor, blev det imidlertid forlangt så meget for, at man så sig nødsaget til å stille saken i bero inntil videre.

Det er med dette som med de andre felter: det er utelukket et pengespørsmål.

III.

Saxifraga Aizoon.

Jfr. forrige årsberetning, side 59. Søknaden om fredning av denne sjeldne plante, som her i fylket bare vokser noen få steder i Hjelmelands- og Suldalsheiene, gikk i orden ved kgl. resolusjon av 4. september 1936 med efterfølgende

tinglysning og bekjentgjørelse i byens aviser.

Fredning av fugleværet Rott.

Dette betydningsfulle fredningstiltak som er omtalt i forrige årsberetning side 62, er også bragt i orden ved kgl. resolusjon av 17. april 1936. Det skal gjelde foreløbig for 10 år og omfatte hare og alt fugleliv, så nær som kråke og ravn. Det fredede felt er selve Rott-øyene med holmer og skjær omkring. I sydvest: Kjørholmene og Skåtene, i nordvest: Håsteinøyene og Frøsholmene og i nord: Rott,

Gravhaug på Sør-Hidle-øy i Strand.

Flatholmen og Kjertholmene. Dessuten er 1 000 meter omkring hver øy og holme fredet.

Da dette sjøområde ligger delvis i nærheten av Flatholmen fyrs og Feisteinen fyrs sjøområde, er det av meget stor interesse at fyrdirektøren velvilligst har utvirket at fyrvokterne på begge disse fyr vil medvirke til kontroll over det hele. Fyrvokterne er tildelt politimyndighet for kontroll med fredning.

I de senere år har rottene tiltatt sterkt på fugleværet, og det har bidratt meget til ødeleggelse av fuglelivet. Der måtte derfor foretas en grundig utryddelse. Stavanger By og Amts Jæger- og Fiskerforening har i den anledning elskverdiggst forært foreningen for kr. 25.— i fosformosgift til utlegning rundt på været.

Der er trykt og preparert 30 fredningsplakater som er anbragt på øiene og andre steder, bl. a. også i glasskap på Stavanger torv.

Fuglefredning i Kvitsøy herred.

Et stykke nordenfor Rott ligger Kvitsøy herred, som skal omfatte likeså mange øyer, holmer og skjær som det er dager i et år. Fuglelivet på dette store felt fikk foreningen i sin tid fredet ved tinglysning for 10 år. Denne fredning utløper den 25. mai 1939, og styret har i år søkt departementet om å få fredningen fornyet for nye 10 år og ved kgl. resolusjon. Denne søknad er undertegnet av samtlige 29 oppsittere i herredet. Teksten har følgende form:

På foranledning av Rogaland Naturfredningsforening erklærer undertegnede grunneiere på Kvitsøy å være villig til å fornye den nu gjeldende fredning som utløper i mai 1939, for nye 10 år regnet

fra 25. mai 1939. Der skal fredes mot jakt, fangst og ødelegging av alle fugleslag — borttagning av egg og dun medregnet.

Fredningsfeltet omfatter nedenfor nevnte utmarker, holmer og omkringliggende skjær.

Sundene mellom disse holmer inngår i fredningsfeltet, men på den side av holmene og mellemliggende skjær som vender ut mot havet, rekker fredningsfeltet bare 100 meter fra land. Innenfor dette belte må der ikke løses noe skudd. Det skal være uvedkommende forbudt å ferdes i de fredede felter uten spesiell tillatelse. Forbudet gjelder både for de nuværende og senere tilkomne grunneiere så vel som for alle andre. Dog skal grunneierne ha rett til å innsamle dun etterat ungene har forlatt reirene. Eierne kan benytte sine beiter som før. De nuværende fiskerhytter kan benyttes av Kvitsøyfolk som tidligere. Fiskere hjemmehørende i Kvitsøy skal ha rett til å legge sine teiner og andre fiske-redskaper på land og for øvrig vareta sine fiskeinteresser.

Fredningsvedtaket skal kunngjøres ved plakatoptslag på passende steder i fredningsområdet.

Grunneierne forplikter sig til så vidt mulig å føre tilsyn med fredningens overholdelse.

Det forutsettes at fyrvokteren på Kvitsøy blir tildelt politimyndighet likesom fyrvokterne på Flatholmen fyr og Feisteinen fyr og likesom disse medvirke til fredningens overholdelse.

De utmarker og holmer som fredes på denne måte er: Kalholmen, Flatholmen, Revingen, Hestehagen, Heggelen, Imsene, Rødholmen, Indre Jerholmen, Buøy, Skodholmene, Varholmen, nordre og søre

Hestholmene, Kråkøy, Sandholmene, Høgene, Busholmen, Oksholmen, nordre del av Nordbøhagen, Eime, Sandholmen, Tednøy, Sandøy, Skorpe, Græssjer, Lyngholmen og Trettholmen.

29 underskrifter.

Dette foran nevnte fuglefredningsfelt, som altså omfatter Feistein fyr i sør, Flatholmen fyr, samtlige Rott-øyer og samtlige Kvitsøy-øyer og holmer i nord, antas å være det største i sitt slags i Europa, hvad utstrekning og antall øyer, holmer og skjær angår.

Fredning av dyre- og fuglelivet på Sandnes kommunes eiendommer.

Fra Sandnes Parkstyres interesserte formann fabrikkier J. Øglænd fikk foreningen anmodning om å medvirke til fredning av dyre- og fuglelivet på Sandnes kommunes eiendommer. Etter noen forhandlinger blev fredningssøknaden opsatt og oversendt vår landsforening som videre sendte den til departementet med sin beste anbefaling. Og ved kgl. resolusjon av 2. oktober 1936 blev det bestemt at dyre- og fuglelivet skal være fullstendig fredet på følgende steder og gårdsbruk: Sykehusparken, Gidsketjernet, Trones i Høyland, Varatun i Høyland, Planteskoleparken Sandve og Brusland i Høyland.

Dette er et tiltak som også Stavanger naturfredningsinteresserte formannskap og parkstyre burde ta eksempel av.

IV.

Landsforeningen.

Landsmøte i Stavanger.

Efter forslag fra Rogaland Naturfredningsforening besluttedes landsmøte holdt i Stavanger. Det blev bestemt til 21. april. Dette er så vidt vites det første landsmøte

som er holdt siden fellesorganisasjonen blev stiftet i 1916.

Til behandling forelå vår forenings forslag om helt nye lover for Landsforbundet og et arbeidsprogram på 14 poster. Det hele vedtokes punkt for punkt med en del mindre forandringer hist og her. Utarbeidelsen er senere finpusset ved sirkulasjon mellem landsstyrets medlemmer og derefter forelagt de respektive foreningsstyrene til godkjennelse.

Med disse lover vil vår organisasjon få detaljerte forordninger om hvorledes den skal drive samarbeidet med minst mulig knirking. Lovene er utarbeidet på grunnlag av mange års erfaring og vil utvilsomt bli til stor nytte.

De tilsluttede foreninger må nu samarbeide sine lover i overensstemmelse med fellesloven.

Og med arbeidsprogrammet, som nu teller 15 poster, har organisasjonen fått kort-siktige og langsiktige retningslinjer både for Landsforbundet og for de tilsluttede foreninger. Det vil gjennom disse poster komme stil og system i arbeidet for de skiftende styrene. Programmet betegner et veldig stort fremskritt.

Under formannen dosent Hoels ophold på Svalbard i sommermånedene overtok nestformannen Isaksen ledelsen. Han forela de tilsluttede foreninger følgende:

1) Forslag om at foreningene skaffer annonser til årsheftene i et visst forhold og på visse betingelser.

2) Forslag om at foreningen forkorter sine navn slik at N. N. kretsforening for Naturfredning i Norge ombyttes med N. N. Naturfredningsforening.

3) Forslag om at foreningene anskaffer sig merker, emblemer på samme måte som vår forening og at de på Landsforenin-

gens papirer sammensettes i en halvkrets med Landsforeningens emblem i litt større format under halvkretsen. Skisser herover medsendtes.

4) Forslag om å inngå til Handels- og Sjøfartsdepartementet med søknad om

a. At den besluttede fuglefredning ved 50 eller 54 fyrstasjoner skal utvides til å omfatte samtlige landets 152 eller 160 fyrstasjoner uten hensyn til om der for tiden finnes fugl ved disse fyr.

b. At det fredede sjøområde rundt hver stasjon skal settes til 1 000 meter slik som ved fugleværet Rott.

c. At samtlige fyrvoktere anmodes gjennem fyrdirektøren om å våke over fredningens overholdelse hver i sitt distrikt og at de i den anledning tildeles politimyndighet.

d. At ingen fyrvokter selvfølgelig skal ha noen rett til å forsyne sig av det som de blir satt til å påse at ingen andre får og at hvis noen fyrvokter ved sin ansettelse er tildelt en slik rett, man da sørger for at samme rett ikke overføres til nye fyrvoktere.

Rett til innsamling av dun i fuglereir etterat fuglene har forlatt reirene, inngår ikke herunder.

e. At samtlige fyrlykter og holmer og nes hvor fyrvesenet har oplagssteder for materiell medtas i fredningen. Alt uten hensyn til områdenes størrelse og om Staten er eier eller leier.

f. At enkelte fyrtårn blir belyst ved særskilt lys for å forminske fulgefall ved fyrene i mørke og tåkede netter vår og høst i trekktiden. Senere endret til bare å gjelde Lista fyr.

I denne anledning innhentet nestformannen uttalelser fra utlandet om hvorledes man i de respektive land hadde gre-

pet denne sak an. Der blev skrevet til naturfredningsorganisasjonene i Finland, Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, Belgia, Frankrike og England. Fra førstnevnte kom intet svar, men fra de øvrige innløp meget elskverdige besvarelser. Det fremgikk av disse at man særlig i England, Tyskland og Nederland hadde gjort store og bekostelige foranstaltninger ved en rekke fyr og på forskjellige måter. Svarene blev reprodusert både i original og i oversettelse og sendt Landsforeningens kontor og de tilsluttede foreninger.

Om vi nu bare kan få dette ene fyr ved Lista utstyrt med beskyttende lampe, så vil det vise at også Norge er med og blir regnet med blandt de land som har gjort innsats i omhandlede retning. Landsforbundets formann har senere innhentet opplysninger fra fyrdirektøren om fuglefall ved norske fyr. Det fremgår av den oversendte fortegnelse at fuglefall i 1936 bare var 214 ved 40 fyr.

Styret finner etter dette å måtte frafalle, for sitt vedkommende, organisasjonens tidligere enstemmig vedtatte søknad om belysning av fyrtårn til forebyggelse av fuglefall.

5) I den utenlandske korrespondanse, som blev ført om ovennevnte sak, mottok man også anmodning fra «The Royal Society for the Protection of Birds» om at vi også her i landet slutter oss til bevegelsen for å forminske ødeleggelse av sjøfugler forårsaket ved oljebelegg på sjøen fra oljemotordrevne og oljeførende skib. Samme forening retter en inntrengende anmodning på alle kultursprog om å opta arbeidet for at slike skib ikke tømmer det oljeholdige avfall i sjøen før enn oljen er bortseparert. Arbeide herfor er nu opført som post 15 i Landsforeningens program.

6) Forslag om at årsheftet 1936 skal stå i lovenes tegn. Landsforeningen avtrykker de nye forbundslover, de 15 programposter, Lov om naturfredning og Lov om fredning av fortidslevninger, omtaler Lov om skogvern og manglende lov om forbud mot skjemmende reklamer i naturen, samt utdrag og omtale av jaktloven (det som har særlig interesse for naturfredere) m. v.

7) Meddelelse om at departementet vilde gå til en gjennomgripende forandring av jaktloven bl. a. for å få bestemmelsene i de forskjellige fylker mer ensartet. I den kommisjon som skulde bearbeide saken vilde Jægerforbundet søke sig representert og naturfredningsforbundet burde da også ha en representant.

Rogaland Naturfredningsforening foreslo senere lensmann Mjøsnes i Egersund valgt som Landsforeningens representant når det gjaldt fugler, fordi han er en kyndig mann på det område, vel bevandret i jaktloven og i embeds medfør sterkt interessert i jaktlovens overholdelse.

I kommisjonen fikk både Jægerforbundet og Arbeidernes jægerforening hver sin representant, men departementet fant ingen anledning til å gi naturfredningsorganisasjonen noen representant.

8) Meddelelse til foreningene om tinglyst frednings rettslige verdi. Av de juridiske uttalelser som blev innhentet herom fremgår at tinglysning egentlig bare er en lovbundet form for bekjentgjørelse av en stedfunnen overenskomst ved kjøp og salg, overdragelse etc. som bare forplikter vedkommende parter og som kan være heftelse på en eiendom. Almenheten for øvrig berøres ikke av en slik tinglysning og fredning av landskaper, dyre- og fugleliv etc. ved tinglysning alene uten kgl. resolusjon er derfor uten rettslig verdi.

V.

Rogaland fylkestings viltfredningsnevnd.

Som i forrige årsberetning meddelt oppnevnte fylkestinget en viltfredningsnevnd med to representanter fra fylkestinget, en fra Stavanger Museum, en fra Stavanger By og Amts Jæger- og Fiskerforening og en fra Rogaland Naturfredningsforening. Denne nevnd utarbeidet i flere møter en detaljert innstilling med mindretallsinnstilling på flere punkter fra vår forenings representant Isaksen. Flertallsinnstillingen, som var utarbeidet av Jægerforeningens representant advokat Kluge, var meget orienterende, velskrevet og grei, og dens innhold kunde på de fleste punkter tiltres også av naturfredere. Siste fylkesting bifalt den, men departementets avgjørelse var alt annet enn tilfredsstillende.

Denne nevnd er nu gjort permanent av fylkestinget. Det er visstnok det eneste fylkesting i Norden som har tatt et slikt skritt, og det er å håpe at vår forening til enhver tid vil være representert i nevnden av menn som kan hevde naturfredningsbevegelsens grunnsyn på dette meget viktige område. Isaksen har bedt sig fritatt som foreningens representant, og styret har i hans sted valgt lensmann O. H. Mjøsnes i Egersund.

Foreningens utflukter i terrenget.

Hvert år kommer der anmodning fra medlemmer om arrangering av turer i terrenget. De skiftende styrer har søkt å etterkomme disse krav, men uten å komme i konkurranseforhold til Stavanger Turistforening. Turene kunde derfor bare foretas til felter eller fortidsminner som det særlig gjelder om å få bevare. Vi nevner turen til Randøy i Fister, Steinsetnings-

stjernen på Selerinnen i Klepp, Franesteinen i Frafjord, Grøderøisen, Børaunen og bautasteinene i Randaberg og nu i 1936 til det projekteerte fredningsfelt på Nærland i Nærbø. Men med undtagelse av turen til Grøderøisen har disse reiser vunnet meget liten tilslutning. Det har aldri vært meningen å tjene noe på disse turene, men de har for det meste bragt tap. De har ikke kunnet dekke annonseutgiftene, og de bør derfor helst opphøre.

Danmarks Naturfredningsforening

feiret i sommer sitt 25 års jubileum. Til de store festligheter i anledningen var innbudt representanter fra Sverige, Finland og Norge. Da hverken Isaksen eller andre herfra kunde møte, sendte styret en hyldestadresse på et festskrift som var vakkert utstyrt i Dreyers Grafiske Anstalt.

Danmarks Naturfredningsforening takket med hjertelige ord for festskriftet.

VI.

Spredt oversikt over arbeidet i 1936.

Fra bygartneren i Stavanger mottok styret anmodning om å støtte arbeidet for bevaring av to lønnetrær like overfor Handelens hus. De var påtenkt nedskåret. Styret påtegnen sin fulle tilslutning.

*

Man mottok underhåndsmeddelelse om at ukjente jegere drev ulovlig jakt fra motorbåter langs Jærkysten, særlig utenfor Vistnes og Bø i Randaberg. Det skal ha forekommet at man skjøt det man påtraff — også ender og ærfugl — og lot de skutte fugl ligge og drive.

Styret innberettet saken til politimesteren i Rogaland.

*

Der er i årets løp holdt 14 styremøter hvor inntil 30 skrivelser er behandlet pr. møte. 297 skrivelser av forskjellig innhold er utsendt, og der er skrevet 12 avisartikler og notiser om naturfredningsbevegelsen. Av disse artikler blev en besvarelse av 6 spørsmål fra en innsender i «Aftenbladet» meget lest og anerkjent. Spørsmålene gjaldt foreningens stilling til forskjellige saker og institusjoner.

Foreningen skylder zoolog Bernhoft Osa stor takk fordi han utførte det forberedende arbeid med 10 års fornyelse av fuglefredningen på Kvitsøy og fordi han i sine mange foredrag om fuglelivet på Jæren har utbredt forståelsen av fuglefredningens nødvendighet og herunder omtalt vår forenings virke.

Lærerinne frk. Karen Larsen fortjener også megen anerkjennelse fordi hun som foreningens representant på Kvitsøy istandbragte enighet med de 29 opsittere om de forskjellige fredningsbestemmelser.

Gjennem sine mange avisartikler har journalist Th. Dahl i år som tidligere i høi grad virket til å utbrede forståelsen av og interessen for bevaring av fortidsminner i terrenget.

Vi skylder også d'hr. maskinmester Jul. Aasland og byggmester Torkel Torkelsen stor takk for deres arbeid for å øke foreningens medlemstall.

Alle reiser i fylket er i år som de to foregående år foretatt uten noen utgift for foreningen når undtas utgiftene til fotografen.

I årets løp er 34 medlemmer døde og utmeldte. 80 nye medlemmer er kommet til. Det samlede medlemstall er ved oppgjøret 507. Derav er 28 livsvarige, 12 foreninger og institusjoner og 467 årlig betalende.

Foreningens skriftarkiv og billedarkiv m. v. vil bli overlevert det nye styre i god orden.

FORTEGNELSE OVER
FORENINGENS KULTURVERDIER

pr. 1. februar 1937.

1. Steinsetningsstjernen på Selerinnen i Klepp. Forært av Jonas G. Selerinnen og sønner.
2. Grøderøisen på Vistnes i Randaberg. Forært av Olaus Vistnes.
3. Lynshaugen på Bø i Randaberg. Innkjøpt.
4. Kjyrkjehaugen på Line i Time. Forært av Tollef Line.
5. Trodlaugaugen på Line i Time. Forært av Jon og Ommund Line.
6. Langhaug på Forsand. Forært av Torstein Forsand.
7. Almetreet på Svinelid i Skjold. Forært av Torbjørn Svinelid.
8. Bjørketreet på Stakland i Skjold. Forært av Søren Stakland.
9. Eiketreet i Helleland, Egersund herred. Innkjøpt ved vesentlige bidrag fra konsul Arentz og Rogaland Skogselskap.
10. Bautastein på Sør-Sunde i Madla. Forært av Bernhard Sunde.
11. Bautastein på Soknøy. Forært av Anders Hansen Sokn.

FORSLAG TIL BEHANDLING PÅ
GENERALFORSAMLINGEN. I 1937

- 1) At foreningen forkorter sitt navn til det almindelig benyttede, *Rogaland Naturfredningsforening*.
- 2) At foreningen velger Danmarks Naturfredningsforenings formann kunstmale-

ren Erick Struckmann som foreningens æresmedlem.

*

Til arbeide for det nye styre foreslås foruten bearbeidelse av de 15 programposter som er opsatt for samtlige naturfredningsforeninger i landet, følgende lokale poster:

- 1) Tilendebringe restaureringen av Grøderøisen.
 - 2) Innløse Mimarudlå på Sør-Sunde etter tidligere avtale og restaurere den. (Det vil ikke koste meget arbeide.)
 - 3) Restaurere gravrøisen på Sør-Hidle. Reparere kantsetningen rundt haugen og fylle i gropen på toppen. (Det vil heller ikke koste meget arbeide.)
 - 4) Påbegynne restaureringen av Heislandsrudlå på Sør-Sunde.
 - 5) Rydde gravkammeret i gravhaugen på Sokn og påbegynne restaureringen av haugen.
 - 6) Opsette fredningssøiler der hvor de mangler og kontrollere samtlige opsatte, overstryke dem med lakk hvor det er nødvendig o.s.v.
 - 7) Sørge for fredningsmerke til langhaugen ved Tangarhaug og til langhaugen på Kvitsøy.
 - 8) Fortsette utvalg av gravhauger på Jæren i henhold til det gamle program og sørge for fredningsinnskjøpelse ved Statens fredningsmerker.
 - 9) Sørge for opmåling av de ennu ikke markerte bautasteiner i fylket med efterfølgende opsetning av Statens fredningsmerker.
 - 10) Opta underhandling om erhvervelse av Saglandsfurua.
- De hermed forbundne utgifter forutsettes dekket vesentlig ved innsamling som tidligere.

ROGALAND NATURFREDNINGS-
FORENINGS
GENERALFORSAMLING

Der var fremmøtt vel 60 medlemmer. Årsberetningen og regnskapet blev referert og godkjent.

Derefter behandlet man styrets forslag til lokalt program for foreningen. Det var 10 poster som vedtokes.

1. post gjaldt forkortelse av foreningens navn til det almindelig benyttede Rogaland Naturfredningsforening.

2. post forslag om å opnevne Danmarks Naturfredningsforenings formann kunstmaleren Erick Struckmann som æresmedlem.

Valgene.

Styrets formann Ole Isaksen, nestformann Wilh. Motland, sekretær S. Evensen og styremedlem W. Knudsen hadde frasagt sig gjenvalg. Kasserer Erling Torgersen lot sig bevege til å bli stående.

Det blev megen debatt om valgene. Efter sterkt press overtok formannen stillingen inntil videre. Sekretæren mottok også gjen-

valg. Til nestformann valgetes: bestyrer Anders Bærheim. Sekretær: S. Evensen. Kasserer E. Torgersen. Styremedlem: Chr. Krogh. 1ste varamann: Leo Henriksen. 2den varamann: H. Hoseth. 3dje varamann: Arne Godal.

Redaksjonsutvalg: Dahl, Osa og Bærheim. Varamann: Holger Holgersen.

Teknisk utvalg: O. Isaksen, L. Lode og Leo Henriksen. Varamann: Fru Ada Isachsen.

Agitasjonsutvalg: E. Torgersen, Julius Åsland og byggmester T. Torkelsen. Varamann: Osc. Svendsen.

Revisorer: J. W. Andersen og Thomas Fjermestad.

Efter generalforsamlingen samledes medlemmene med damer ved det tradisjonelle torskebord som var festlig dekorert bl. a. med en lang steinrøis utstyrt med tre bautasteiner.

Formannen blev overrakt diplommet som æresmedlem.

Efter bordet blev salen ryddet til dans.

ROGALAND NATURFREDNINGSFORENING

REGNSKAPSSAMMENDRAG FOR 1936

9. arbeidsår.

Inntekter:	Utgifter:
Beholdning pr. 1. januar 1936 kr. 179.22	Overført til Rogaland Naturfredningsfond iflg. generalforsamlingens beslutning av 1. februar 1936 kr. 59.04
Kontingent:	Overført fondet for 5 livsvarige medl. à kr. 30.00 » 150.00
430 medl. à kr. 2.00 kr. 860.00	Overført fondet for 1 livsvarig medl. à kr. 28.00 » 28.00
13 » - » 2.00	Andel i trykning av fylkesfredningsnevndens innstilling » 10.00
bet. for 1937 » 26.00	Zoolog Osa, assistanse ved fredning av fuglelivet på Kvitsøy » 12.60
1 » - kr. 2.00	Arbeid med opsetning av frednings-søiler » 4.00
bet. for 1937—38 » 4.00	Trykksaker, kontorrekvisita » 85.25
6 foreninger à kr. 5.00 » 30.00	Klisjéer » 45.45
5 livsv. medl. à kr. 30.00 » 150.00	Juridisk erklæring » 5.00
1 » » - » 28.00 » 28.00	Annonser » 119.34
..... » 1 098.00	Provisjon for nyttegning av medlemmer » 4.00
Utlegg for Landsforeningen for maskinskrivning, mangfoldiggjørelse, porto » 56.50	Inkassoprovisjon » 80.10
	Utgifter ved avholdelse av generalforsamling 1. febr. 1936 » 38.52
	Utgifter ved avholdelse av landsmøte 21.—23. april 1936 » 151.91
	57 årshfter, innkjøp à kr. 1.30 » 74.10
	Maskinskrivning » 97.05
	Porto, telegrammer » 94.53
	Utlegg for Landsforeningen:
	Maskinskrivn. og mangfoldiggjørelse » 36.00
	Porto » 20.50
	Kontingent til Landsforeningen, 474 medl. à kr. 0.30 » 142.20
	Kassabeholdning » 76.13
.....
kr. 1 333.72	kr. 1 333.72

Stavanger den 9. februar 1937.

OLE ISAKSEN.

J. WALTER ANDERSEN, TH. FJERMESTAD,
revisorer.

ERLING TORGENSEN,
kasserer.

ROGALAND NATURFREDNINGSFORENING

ROGALAND NATURFREDNINGSFOND

Regnskap for 1936.

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning 1. januar 1936	kr. 2 340.96	Beholdning 31. desember 1936	kr. 2 654.40
Tilført fra foreningskassen, iflg. generalforsamlingsbesl. 1. februar 1936 ..	» 59.04		
Overført for 5 livsvarige medlemmer à kr. 30.00	» 150.00		
Overført for 1 livsvarig medlem à kr. 28.00	» 28.00		
Renter for 1936	» 76.40		
	<u>kr. 2 654.40</u>		<u>kr. 2 654.40</u>

Stavanger den 9. februar 1937.

OLE ISAKSEN.

J. WALTER ANDERSEN, TH. FJERMESTAD,
revisorer.

ERLING TORGERSEN,
kasserer.

FONDET TIL OPMÅLING, FOTOGRAFERING OG RESTAURERING AV FORTIDSMINNER I ROGALAND

REGNSKAP FOR 1936

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1. februar 1936	kr. 298.84	Restaurering Lynshaugen	kr. 107.00
Gave fra Øistein Næss	kr. 10.00	—»— Grøderøisen	» 190.00
» » frk. Larsen, Kvitsøy »	11.00	Opsetning av merker	» 60.82
» » O. Isaksen	» 10.00	Fotografering	» 100.55
» » Klosters legat	» 100.00		
	<u>» 131.00</u>		
Balanse (underskudd)	» 28.51		
	<u>kr. 458.37</u>		<u>kr. 458.37</u>

Stavanger den 13. februar 1937.

OLE ISAKSEN.

S. Evensen.

ROGALAND NATURFREDNINGSFORENING

MEDLEMSFORTEGNELSE

Æresmedlem:

Ole Isaksen.

Livsvarige medlemmer:

Ole Isaksen, overmaskinist.
Anders Bærheim, bestyrer.
Sigurd Evensen, ingeniør.
E. Berentsen, konsul.
Anton Pedersen, grosserer.
Bernh. Randulff, revisor.
Stavanger kommune.
Kr. Berg, høiesterettsadvokat.
Gustav A. Arentz, konsul.
John Dahle, kjøpmann.
Oluf Hals, handelsreisende, Oslo.
Thomas Fjermestad, kjøpmann.
A. M. Smedsrud, doktor.
Kjos Hanssen, distriktsdyrlæge, Egersund.
R. Tørresen, kaptein.
Karl Marnburg, kjøpmann.
Stavanger og Rogalands Bank a/s.
Bøndernes Bank.
Herland Sparebank.
Sandnes Sparebank.
Høilands Sparebank.
Norden Forsikringsselskab a/s.
Bjørk, Sv. S., grosserer, Oslo.
Brudvik, Arthur, bestyrer.
Øglænd, Lars, fabrikkieier, Sandnes.
Øglænd, Jacob, fabrikkieier, Sandnes.
Sandnes Kommune, Sandnes.
Søyland, Svein, lensmann, Gjesdal.

Antall 28.

Foreninger og institusjoner:

Stavanger Gartnerforening.
Stavanger Turistforening.
Stavanger Ingeniørforening.
Stavanger Museum.
Stavanger- og Rogaland Dyrebeskyttelsesforening.
Stavanger avdeling av Foreningen for Fortidsminnesmerkers bevarelse.
Stavanger krets av Filologernes og Realisternes Landsforening.
Stavanger Folkeskoles pedagogiske Forening.
Stavanger Håndverk- og Industriforening.
Stavanger Maskinistforening.
Stavanger Ingeniør- og Brandvesens Funksjonærforening.
Rogaland Skogselskap.

Antall 12.

Årlig betalende medlemmer:

Aadnesen, L. A. R., materialforvalter.
Aadnesen, Lars, maskinist.
Aadnesen, Olav, postbud.

Aamodt, Pauline, frue.
Aamodt, T., verksmester.
Aanestad, Magne, kjøpmann.
Aanonsen, Arnt, kjøpmann.
Aarthun, Sjur, opsynsmann.
Aarrestad, Olav, vaktmester.
Aarstad, Karl H., stenarbeider.
Aas, Ditlev, bryggerimester.
Aase, Johan, postekspeditør.
Aasland, Jul., maskinmester.
Abeland, Rasmus, hattemaker.
Abrahamsen, Abraham, kinokontrollør.
Abrahamsen, I., pelsvarehandler.
Abrahamsen, Ingvald, maskinmester.
Abrahamsen, Trygve, gasskontrollør.
Agreel, Louis, bokholder.
Ahmer, Christoffer, restauratør.
Anda, Johan, kjøpmann.
Andersen, Anders, styrmann.
Andersen, Andr., grosserer.
Andersen, Jonas, kjøpmann, Sandnes.
Andersen, K., handelsgartner.
Andersen, Thor, ingeniør.
Andersen, Vilhelm, bokbinder.
Andersen, Walter, kjøpmann.
Andreassen, Nordal, kjøpmann.
Anfindsen, Andr. O., grosserer, Sandnes.
Anfindsen, Martin O., grosserer, Sandnes.
Antonsen, Nils, kjøpmann.
Aschehoug, Joh., postekspeditør.
Askvik, Nic. B., kjøpmann.
Auestad, I. Th., grosserer.
Balle, Sverre, butikkchef.
Benning, Arne, lektor, Oslo.
Bergersen, Sigval, konsul.
Bergquist, L., gartner.
Birkedal, M., bestyrer.
Birkeland, G., underfoged.
Birkeland, M. K., politibetjent.
Birkeli, Emil, misjonsprest.
Bjørheim, Ingeborg, telegrafistinne.
Bjørheim, Rasmus, snekkermester.
Bjørheim, Lars, reisende.
Bjørge, J., agent.
Bjørnsen, Lars M., kjøpmann.
Bjørnsen, Magnus, kontorist.
Bjørnsen, Otto, snekkermester.
Bore, Sven, smedmester.
Bowitz, Carsten, støperieier.
Brochman, Johannes, hovedbokholder, Bergen.
Brochmann, Christine, frue, Minde pr. Bergen.
Brochmann, Liv, frøken, Minde pr. Bergen.
Brochmann, Sofie, frøken, Minde pr. Bergen.
Bryne, Thoralf, handelsgartner.
Bærem, Anders, handelsgartner.
Bærheim, Sigurd, tegner.
Bøe, Wilhelm, speditør, Oslo.
Carlsen, Carl, lensmann, Klepp.
Carlsen, O., maskinist.
Christensen, Edv. Th., byggmester.

Christoffersen, Ole, restauratør.
 Clementsen, Lars, disponent.
 Corneliussen, Ohmer, frisørmeister.
 Corneliussen, R., tapetserer.
 Dahl, Th., journalist.
 Dahle, Michael, disponent.
 Danielsen, Inga, frk.
 Danielsens, W., maskinist.
 Dreyer, Jakob, forlagsboktrykker, konsul.
 Ebeltoft, H., salmaker.
 Eckhoff, M., bygningschef.
 Edland, Guthorm, gartner.
 Eeg, Peder, kjøpmann.
 Eide, B. W., distriktschef.
 Eide, I., driftsingeniør.
 Eide, R., kontorist.
 Eilertsen, J., gravør.
 Ellingsen, Adolf, ingeniør.
 Ellingsen, Fr., hovedbokholder.
 Ellingsen, Hans, butikketjent.
 Elvig, R., glassmester.
 Emberland, Nils S., frisør.
 Endresen, Johan, vaktmester.
 Eskeland, Sven, gårdbruker.
 Eskeland, Thoralf, elektr. installatør.
 Evensen, E., tolloppsynsmann.
 Evertsen, Hjørdis, kontordame.
 Evertsen, Reinert, faktor.
 Finnesand, John, maskinmester.
 Fjermestad, Martin, fabrikkier.
 Floor, Otto, bokhandler.
 Fossan, Osmund, ligningsassistent.
 Frafjord, Peder, fullmektig.
 Friiser, Thorleif, postekspeditør.
 Gabrielsen, B. J., disponent.
 Garpestad, Oscar, smedmester.
 Gausel, Bjarne, kjøpmann.
 Gilje, Erik Th., måleravleser.
 Gilje, Konrad, vaktmester.
 Gjølvaag, Olav A., boktrykker.
 Gjølvaag, Haakon A., boktrykker.
 Godal, Alfred, maskinmester.
 Godal, Arne, handelsgartner.
 Greve, A. T., kjøpmann.
 Grude, I. Mossige, chefsekretær.
 Gudmundson, G. J., agent.
 Gulbrandsen, Carl, o.r.sakfører.
 Gullichsen, B., forretningsfører.
 Gundersen, Bjørn, disponent.
 Gundersen, Hildor, kommunerevisor.
 Gundersen, J. Stray, avdelingschef.
 Gundersen, Oluf, formann.
 Haaland, Ingvald, grosserer.
 Haaland, K. S., herredskasserer.
 Haaland, Thorvald, maskinassistent.
 Haaland, Lauritz K., kjøpmann.
 Haaland, Samuel, gårdbruker.
 Haaland, Theodor, lærer.
 Haave, Thorleif, snekkermester.
 Haga, Andreas, gasskontrollør.
 Hagen, Sverre, bademester.
 Halse, H., utskiftningsformann.
 Hamre, Birger, agent.
 Hamre, Th., hovedkasserer.
 Hamre, Udmund, fullmektig.
 Hansen, C., kontorchef.
 Hansen, Hans E., grosserer.
 Hansen, Herluff, gullsmed.
 Hansen, Hj. Feyling, postekspeditør.
 Hansen, Marie, fru.
 Hansen, Trygve E., bokholder.
 Hansteen, Jonas, provisor.
 Hansteen, V., arkitekt.
 Hatteland, Lars, bonde, Klepp.
 Haugland, Erik, billedhugger.
 Haugland, Oluf, snekkermester.
 Haugstad, Odmund, skibsfører.
 Hedberg, Charles W., kjøpmann.
 Hegdal, Hans, typograf.
 Hegre, Hans, 1. styrmann.
 Helgesen, J., kjøpmann.
 Helgø, Halvor, agent.
 Helliesen, Knut, kontorchef.
 Hellstrøm, G., juveler.
 Helmiksen, Herluf, gartner.
 Henriksen, Børge O., postekspeditør.
 Henriksen, G., tannlæge.
 Henriksen, Leonard, maskinist.
 Hertervik, Paul, byggmester.
 Heske, Håkon, frisør.
 Heske, M. O., feiermester.
 Hesselberg, Haakon, læge.
 Hognestad, Johan, gårdbruker, Egersund.
 Hognestad, Mads, prokurist.
 Holm, Erik, gartner.
 Homme, Bjørn, ingeniør.
 Housken, Ole, revisor.
 Hoseth, Harald, skiltmalermester.
 Hovland, Peder, skibsfører.
 Husebø, Peder, verkstedformann, Sandnes.
 Hustad, skolebestyrer, Sandnes.
 Høiland, J., opsynsmann.
 Høiland, Jonas, agent.
 Høiland, Michael, gartnerieier, Ø. Stokka.
 Høiland, P. L., blikkslagmester, Sandnes.
 Idsøe, Martha, frue.
 Idsøe, Thore, slaktermester.
 Imslund, Nacor, bestyrer.
 Ingebretsen, Alfred, maskinmester.
 Ingebretsen, Jostein, cand. oecon.
 Ingebretsen, Smitt, redaktør.
 Isachsen, Ada, fru.
 Isachsen, I. M., redaktør, Oslo.
 Isaksen, Fred., maskinassistent.
 Isaksen, Ingeborg, fru.
 Isaksen, J. S., verkseier.
 Isaksen, Marie, telefonbestyrerinn.
 Isaksen, Anne-Marie, fru.
 Iversen, Iver, formann.
 Iversen, P. M., grosserer.
 Jacobsen, E., fullmektig.
 Jacobsen, Henrik, kontorist.
 Jacobsen, Jacob, chauffør.
 Jacobsen, Lars, restauratør.
 Jacobsen, Olav, agent.
 Jensen, Fritz, kjøpmann.

Jensen, Jens, politikontorist.
 Jensen, Mauritz, kjøpmann.
 Jensen, Osw., feiermester.
 Jensen, Torarin, kjøpmann.
 Jenssen, J. J., reguleringschef.
 Johannessen, Amund, maskinist.
 Johannessen, Josef, fabrikant, Oslo.
 Johannessen, Paul, kontorchef.
 Johansen, Aron, agent.
 Johnsen, Ingolf, kjøpmann.
 Johansen, Ivar, murmester.
 Johnsen, Johan, kasserer.
 Johnsen, Johs., paraplymaker.
 Johnsen, Knud, butikkchef.
 Johnsen, Theodor, murmester.
 Juell, H., stadsingeniør.
 Juul, Aadne P., revisor.
 Jøsang, R., ekspeditør.
 Karlsberg Moen, fru, restauratrise.
 Karlsen, D., gårdbruker, Klepp.
 Karlsen, Georg, postbud.
 Karlsen, Henrik, gårdbruker, Bryne.
 Karlsen, K., lensmannsfullmektig, Klepp.
 Karlsen, Magnus, eiendomsmegler.
 Karlsen, Nora, fru.
 Kavli, Fr., disponent.
 Kirsebom, G. M. T., kjøpmann.
 Kjølleberg, Jacob, tollstedsbestyrer, Egersund.
 Kleppe, Trygve, o.r.sakfører.
 Klock, J. M., smedmester.
 Knoph, Elias, kjøpmann.
 Knudsen, Wilh., skreddermester.
 Knutsen, J. C., apoteker.
 Kockrow, J., disponent.
 Kragmo, Eilert, filmoperatør.
 Kristiansen, Adolf, skibsfører.
 Kristiansen, Eivind, salmaker.
 Krogh, Chr., snekkermester.
 Kverneland, Ingebret, lagerchef.
 Kvie, Olaf, agent.
 Laland, Sverre, maskinist.
 Landmark, Agnes, lærerinne.
 Larsen, Aksel, disponent, Oslo.
 Larsen, Alf, restauratør.
 Larsen, Anker, postekspeditør.
 Larsen, B., Arnholdt, disponent.
 Larsen, Chr. Anker, journalist.
 Larsen, Georg, styrmann.
 Larsen, Karen, lærerinne, Kvitsøy.
 Larsen, Leif O., kontorchef.
 Larsen, Olaf, maskinmester.
 Larsen, Olav, rørlegger.
 Larsen, Thomas F., driftsingeniør.
 Larsen, Johan, overgraver.
 Larsen, John, bokhandler.
 Larsen, M., tanntekniker.
 Lea, Kathinka, bestyrerinne.
 Lervik, Gunnar A., maskinist.
 Lerø, Herborg, frk., Sandnes.
 Lie, Trygve, kontorist.
 Leinn, Karl A., maskinsetter.
 Lindland, John, bestyrer.
 Lode, Ludvig, verkstedeier.
 Lode, Thora, fru.
 Lone, Albert, statspolitibetjent.
 Ludvigsen, Thorvald, modellsnekker.
 Lund, Halfdan, gartner.
 Lund, Harald, magister.
 Lund, C. Olsen, kontorchef.
 Lunde, Erik, kjøpmann.
 Lunde, Olaf, agent.
 Lunde, S. A., dyrlæge, Sandnes.
 Lunde, Sigv., kobberslagermester.
 Lura, Sigurd, styrmann.
 Lyngdal, Frithjof, maskinmester.
 Løge, Ivar, maskinist, Bryne.
 Løken, J., bygartner.
 Løvik, Gunnar, fabrikkieier.
 Maakestad, Agathe, fru.
 Madland, Erik, chauffør.
 Madsen, Alf, butikkbetjent.
 Madsen, Arthur, kommunegartner.
 Madsen, Knut, kjøpmann.
 Madsen, Trygve, gartner.
 Mauritzen, Aug., fabrikkieier.
 Mauritzen, M., pastor.
 Medby, O. B., kjøpmann.
 Mehus, I., lærer, Egersund.
 Meidell, Chr., læge.
 Meland, Korn., kasserer.
 Meling, T., vaktmester.
 Middelthon, Bertr. C., borgermester.
 Mjølshnes, H., forhenv. lensmann, Egersund.
 Mjølshnes, O. H., lensmann, Egersund.
 Moe, Anstein, skibsfører.
 Moe, H. Asche, botaniker.
 Moen, Tjostov, kontorchef.
 Molaug, Peter, skolebestyrer.
 Mølven, Gunnar, lagerbetjent.
 Motland, Wilh., handelsgartner.
 Mällberg, Axel, verksmester.
 Munch, Ludovica, lærerinne.
 Mydland, L. A., disponent.
 Nessler, Wilh., tannlæge.
 Nielsen, Erling, stadsarkitekt.
 Nilsson, E., chauffør.
 Norland, J., apoteker.
 Norland, M., læge.
 Norland, Peder, gårdbruker, Høgsfjord.
 Norland, Thorvald, disponent.
 Nyberg, Benny, frøken, Oslo.
 Nygaard, Ingebret, ingeniør.
 Nygaard, Torstein, disponent.
 Nygren, Trygve, inspektør.
 Nærum, J., konsul.
 Næs, H., læge.
 Næs, Øistein, tapetserer.
 Nøland, Trygve, gartner.
 Odden, T. G., bestyrer.
 Oddsden, Ing. Olaf, postekspeditør.
 Oftedal, Lars, malermester.
 Oftedal, Tjøl, redaktør.
 Olsen, A. Bærem, disponent.
 Olsen, Aksel, kobberslagermester.
 Olsen, Albert, maskinsetter.
 Olsen, August, elektr. rep.verksted.

Olsen, Bertha, frk.
 Olsen, Hans, disponert.
 Olsen, Håkon Angell, byselger.
 Olsen, O. S., borgermesterfullmektig.
 Olsen, Ola, fabrikkceier.
 Olsen, Omm., kjøpmann.
 Omdahl, Ingolf, kasserer.
 Opsahl, Anna, frk., lærerinne, Sandnes.
 Opsanger, K., bokhandler.
 Osa, Bernhoff A., zoolog.
 Pallelsen, H., los.
 Paulsen, Alfred, smedmester.
 Paulsen, Enok, smedmester.
 Paulsen, Gunnar, bokbinder.
 Paulsen, John, skibsfører.
 Paulsen, Martha, frue.
 Pedersen, Birger, disponert.
 Pedersen, G. J., gartnerformann.
 Pedersen, Karl G., motorfabrikant.
 Pedersen, Sigrid, fru.
 Pedersen, Ole, forretningsfører.
 Petersen, Jan, museumsdirektør.
 Pettersen, Gerh., redaksjonssekretær.
 Pisani, Adolf, postbud.
 Pihl, Trygve, agent.
 Pram, Hjalmar, ingeniørkjemiker.
 Ramsland, Vilhelm, grosseerr.
 Randulff, Thomas, depotchef.
 Rasmussen, Trygve, boligbestyrer.
 Ramsland, Erling J. A., grosserer.
 Ravndal, Otto, Bergen.
 Ree, Hans G., pakkemester.
 Riis, Johan, megler.
 Riisdal, Ola, lensmann, Sauda.
 Roaldsø, M. O., forretningsfører.
 Robberstad, Hans, kjøpmann.
 Robberstad, Knut H., kjøpmann.
 Romsøe, Peder N., konditor.
 Rullestad, Karoline, lærerinne.
 Rullestad, Øistein, tannlæge.
 Rullestad, Ø., skolebestyrer.
 Ruus, Th., tollkontrollør.
 Rydberg, Sten, verksmester.
 Rygh, Birger, arkitekt.
 Rygh, L. N., redaktør.
 Rygh, Sigurd, forsorgschef.
 Rygh, Ingrid, frk.
 Rødne, Lars, o.r.sakfører.
 Salvesen, Fr., avdelingschef.
 Sandved, Chr., ingeniør.
 Sandved, Peder, handelsgartner, Høyland.
 Sanner, Alf, bestyrer.
 Schaanning, H. Th. L., konservator.
 Scheie, Nils, bestyrer.
 Selrod, R., teknisk skoledirektør.
 Selvik, Tønnes, jernbanedirektør.
 Simonsen, Chr. agent.
 Sirnes, Alf, opsynsmann.
 Sivertsen, Sigurd, inspektør.
 Simonsen, Ludvig, skredder.
 Sjursen, Sigurd, avdelingschef.
 Skaale, Anton, snekker.
 Skjerve, Ivar, bilreparatør.

Skjæveland, Alfred, agent.
 Skjæveland, E. A., maskinist.
 Skjæveland, Einar, fullmektig.
 Skretting, Tollak, fabrikkceier.
 Smith, E., dyrlæge.
 Solemslid, Arthur, skogforvalter, Sandnes.
 Solheim, Ludvig, prost.
 Steene, Jonas A., kjøpmann.
 Stabenfelt, Nils, boktrykker.
 Stange, Margot, telegrafistinne.
 Stavnem, Thor, postmester, Sandnes.
 Stensland, Gustav, kjøpmann.
 Storhaug, L., arkitekt.
 Stuland, S., kemner, Sandnes.
 Svanes, Edv., styrmann.
 Svendsen, Alf, butikkbetjent.
 Svendsen, Gerhard, maskinmester.
 Svensen, Leo Finn, maskinist.
 Svenssen, Emil, kontorchef.
 Svenssen, Odd, mekaniker, Sandnes.
 Svenssen, Oscar, postfullmektig.
 Svihus, Trygve, landmåler.
 Sæland, G., forvalter.
 Sømme, Ole, vaktmester.
 Sønneland, G., hovedbokholder.
 Sørbo, Alf, grosserer.
 Sørbo, Gabriel, støperieier.
 Sørbo, Marie, handlende.
 Søliland, Erling, kjøpmann.
 Thomsen, Ingvar, kjøpmann.
 Thomsen, Rasmus, avdelingschef.
 Thorbjørnsen, Jørgen, revisor.
 Thormodsen, Thomas, ligningsassistent.
 Thorkildsen, R., læge.
 Thorsen, Arne, kontorist.
 Thorsen, G., vaktmester.
 Thorsen, Gustav, revisor.
 Thorsen, L., ingeniør.
 Thorsen, Thv., skibsfører.
 Thorsen, Tønnes, kontorchef.
 Thjømøe, P., driftsassistent.
 Tjemsland, Johannes, chauffør.
 Tjessem, T., fenrik.
 Tjølse, Bjarne, tapetserer.
 Tollefsen, B., postbud.
 Topdal, Marie, frk.
 Torgersen, Erling, frisørsmester.
 Torgrimsen, K. M., konsul.
 Torjussen, S., telegrafullmektig.
 Torkelsen, Leif, byggmester.
 Torkelsen, Ole, verksformann.
 Torkelsen, Tordis, tegnerske.
 Torkelsen, Torkel, byggmester.
 Torkildsen, Thor, tapetserer.
 Torstensen, Th., lokomotivfører.
 Tunge, Thore, slaktermester.
 Tranberg, Oluf, kjøpmann.
 Tvedt, Cicilie, frk.
 Tønnesen, Arthur J., kjøpmann.
 Ueland, J. M. P., lensmann, Ualand.
 Uglem, Birger, driftsassistent.
 Ulstrup, D., dampskibsekspeditor.
 Undem, S., boktrykker.

Vaaland, Ingebret, gartnerieier.
Wangestad, A., reisende, Oslo.
Veland, Johannes, los.
Veire, Th., kjøpmann.
Vigrestad, Asbj., støperieier.
Waldeland, Jonas, byggmester.
Wareberg, Gunnar, kjøpmann.
Willumsen, Thycho, ingeniør.
Willumsen, Wilh., kontorhuf.
Wiig, H., bankchef.
Wietfeldt, Arnold, kjøpmann.
Zwerg, C., handelsgartner.
Øglænd, Sigurd J., kjøpmann, Sandnes.

Øgreid, Knud, arkitekt.
Østbø, Joh. jr., fabrikkieier.
Østin, J., formann.
Østraadt, Severin, lektor.
Østraadt, Søren M., gårdbruker, Østraadt pr.
Sandnes.
Østvedt, Hans, bankchef, Egersund.
Øverås, Elisabeth, frue, lærerinne.
Øvregaard, Lars, kjøpmann.
Øvregård, Bernt, lektor, Sandnes.
Øxnevad, E., kjøpmann.

Antall 467.

STAVANGER
OSLO - SKIEN
TRONDHEIM

BØNDERNES BÅNK

- STÅVÅNGER -

TELEGRAMADRESSE: «BØNDERBANK»

Mottar innskudd og yder lån på vekselobligasjoner.

Veksler og kassakreditt samt avdragslån.

Inkasso og alle sorter BANKFORRETNING

INNHOILDSFORTEGNEISE

	Side		Side
Landsforeningen for Naturfredning i Norge.		Setersgard i Hedmark	29
<i>Arsberetning for 1936</i>	<i>1</i>	Andefuglene	29
Landsforeningens organisasjon og kontor	1	Fuglelivet langs Vormå	30
Trøndelag Kretsforening rekonstruert	2	Fredede trær i 1936	30
Behandlede saker:		Diverse saker	33
Nye lover og program	3	Utdrag av regnskap for 1936	35
Landsmøtet 1936	7	Medlemsfortegnelse	36
Villreinen	8		
Junkerdaalen	8	Vestlandske Kretsforening.	
Sjofuglene	8	<i>Arsberetning for 1936</i>	<i>38</i>
Saxifraga Aizoon	9	Dei fredlyste «Stub»granane i Strandebarim	39
Svalbard	9	Regnskapsekstrakt for året 1936	41
Kalksteingrottene i Rana	10	Medlemsfortegnelse pr. 31. desember 1936	43
Ørnen	10		
Offersted på Saltfjellet	10	Rogaland Naturfredningsforening.	
Grevlingen blir ikke fredet	11	<i>Arsberetning for 1936</i>	<i>44</i>
Loendalen som naturpark	11	I. Fortidsminners bevaring	44
Revisjon av jaktloven	13	Restaurering av fortidsminner	45
Fortidsminner	14	Fortegnelse over det som er fredet i Rogaland fylke	46
Naturfredningsloven bør forandres	14	II. De gamle fredningsprosjekter.	
Index for årsberetningene	15	1) Børaunen med lagunen i Randaberg	49
Fredning ved tinglysning	15	III. Saxifraga Aizoon	50
Propaganda i radio	16	Fredning av fugleværet Rott	50
Annen propaganda	16	Fuglefredning i Kvitøy herred	51
Samarbeide med Den Norske Turistforening	16	Fredning av dyre- og fuglelivet på Sandnes kommunes eiendommer	52
Landsforeningens administrasjon	17	IV. Landsforeningen. Landsmøte i Stavanger	52
Vær med å verne om norsk natur	17	V. Rogaland fylkestings vildtfredningsnevnd	54
Bytteforhindelser	18	Foreningens utflukter i terrenget	54
Landsforeningens regnskaper	19	Danmarks Naturfredningsforening	55
		VI. Spredt oversikt over arbeidet i 1936	55
Østlandske Kretsforening.		Fortegnelse over foreningens kulturverdier pr. 1. februar 1937	56
<i>Arsberetning for 1936</i>	<i>21</i>	Forslag til behandling på generalforsamlingen i 1937	56
Medlemstall, styre og kontor	21	Rogaland Naturfredningsforenings generalforsamling	57
Behandlede saker:		Regnskapsammendrag for 1936	58
Naturparken på Galtebo	22	Rogaland naturfredningsfond	59
Skaugumsåsen	22	Fondet til opmåling, fotografering og restaurering av fortidsminner i Rogaland	59
Hovedøya	22	Medlemsfortegnelse	60
Kjøleholmen i Notterøy er fredet	22		
Heddalsvatnet	22		
Fredningen ved Kristiansand	22		
Mølen i Hurum	23		
Ranvikholmene	24		
Mølen i Brunlanes	25		
Plantefeltet ved Versvik	26		

A/s BERGENS
SKILLINGSBANK

OPRETTET 1857

Utfører alle almindelige
bankforretninger.

BRISTOL

BERGENS
nyeste centrumshotell.

FLØI-RESTAURANTEN

BERGEN

Diner - Souper - a la Carte.

Musikk.

Landets vakreste utsikt.

VINDUSGLASS
en gros & en detalj.
SPEILFABRIKK

Varemerke.

DIDR. ANDERSEN & SØN A/s

BERGEN

Telefoncentral 15090

Klær efter mål

med fin passform og shic
vil enhver herre finne
efter sin smak hos mig.
Godt utvalg i fine og gode
stoffer til rimelige priser.

W. Knudsen

1. klasses skredderforretning
og klædehandel. Vevergt. 9.

Bli medlem av
Vestlandske Kretsforening for
Naturfredning i Norge.

Telter

Ørretgarn

Ørretfluer

Filèrnot

E. BERENTSEN, STAVANGER

*Skibsrekvisita, Fiskeutstyr, Tauverk,
Presenninger, Seilduk,
Seilmakeri*

TELEFON: BUTIKKEN 1461

TOU bokkøl

er nærende og styr-
kende, og er et glim-
rende middel mot
søvnløshet. Drikk hver
aften en halv bokkøl
straks før De går til-
sengs, og De vil få
en sund og veder-
kvegende søvn.

ANBEFALT AV
MANGE LÆGER

NATUREN

Vårt lands eneste og Nordens
eldste tidsskrift for

populær naturvidenskap.

«NATUREN» bringer allsidig lese-
stoff fra alle naturvidenskapens fag-
områder. Og de fleste artikler er rikt
illustrert. Tidsskriftet søker å holde
leserne underrettet om naturvidens-
skapens mektige fremskritt og bidrar
til større kunnskap om og bedre
forståelse av vårt fedrelands rike og
avvekslende natur.

«NATUREN» burde derfor få langt
større utbredelse. Der kreves nemlig
ingen særlige forkunnskaper for å
kunne lese dets artikler med utbytte.

«NATUREN» utgis av Bergens Museum,
redaktør: professor dr. Torbjørn Gaarder.
12 hefter om året, kr. 10,— fritt tilsendt.
Ekspedisjon: John Griegs Forlag, Bergen.

Abonner på nærmeste postkontor
eller hos Deres bokhandler.

PRAKTVERKET OM VÅRT EGET LAND

NORGE VÅRT LAND

*Under redaksjon av
professor Werner Werenskiold*

Første bind er utkommet. Høsten
1937 vil verket foreligge komplett
i to store og statelige bind med
ca. 1000 illustrasjoner og bilags-
billeder. Pris pr. bind med skinn-
rygg og hjørner kr. 34.25. —
De får det på rimelige rater.

Hittil

16.000

subskribenter.

GYLDENDAL NORSK FORLAG

A/s Den Norske Knappefabrik

LILLEHAMMER

Fabrikasjon av alle sorter
metall, stoff, overallsknapper og
spenner samt stennøttknapper.

BERGENS SPAREBANK

OPRETTET 1823

Forvaltningskapital ca. kr. 137.000.000,00

Innskudd mottas til forrentning
på almindelige sparebankvilkår og 6 måneders opsigelse.

Utenlandsk valuta omsettes.

Checks og trekkседler innkasseres.

Verdipapirer mottas til opbevaring og forvaltning.

Telefoncentral 16640.

Telegr.adr. Sparebanken

Glem ikke

Illustrert Familieblad

Ukens glede for voksne og barn.
hver uke ny serie av Nils og Blåmann.

**VI HAR ALLE NYHETER
I FAGET -**

VI UTFØRER ALT I
REPRODUKTIONER
KLICHEER, MATRICER
STEREOTYPIER, GALVANOS

WILH. SCHEEL & CO

ARBINSGT. 1. — TELF. 43522-43719

UTGITT AV LANDSFORENINGEN
FOR NATURFREDNING I NORGE
MAI 1937

Trykt hos Fabritius & Sanner, Oslo